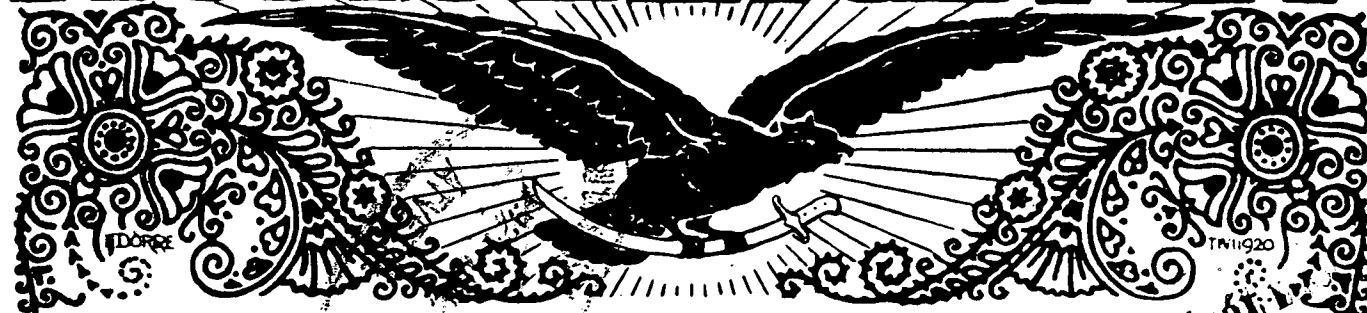

HONSZERETET

TÁRSADALMI, KATONAI, GAZDASÁGI ÉS TURIZMUS ÉP.

Szerkesztőség és kiadóhely:
Budapest, IV., Váci-utca 34. lépcsőlelet.
Telefon: 46—14.

Megjelen havonta kétszer.

Felelős szerkesztő:
DR. MAGYARÁDI BOROSS LAJOS

Előfizetési díj egy évre: 130 korona,
tagoknak és katonáknak: 80 korona.
Egyes szám ára: 5 korona.

KAPISZTRÁN

Irtá: Zdravec István

Hihetetlen módon veri a sors a magyar nemzetet. Dédelgetett nemzetiségei, mint mérges perák haraptak beléje, fellalva birodalma leggazdagabb részeit, kincses, kenyeres földjeit. Onnan, a békediktálás asztaláról pedig az érdekszövegség nap-nap után új és új keserűségeket, csalódásokat szállít. Nem csóda ezek után, sőt psychéi szükségszerűség, hogy a magyarok száza és ezrei kezdenek beletörödni a vad sorsba s a lelkükből kezd kiszáradni a hit s a bizalom. Ennek azonban nem szabad diadalt ülnie a magyar! Nem engedjük!

A nemzet nem akkor pusztul el, midőn földarabolják birtokait, hanem midőn kioltották belőle a hitet és az önérzetet.

Igaz, hogy mi már ez túbbinak a küszöbén vagyunk. Hogy pedig meggátoljuk a rohamosan közeledő véget, önbizalmát, hitet, rajongást kell öntenünk e meggyalázott nemzetbe.

Ennek nagyon hatásos útja-módja a hősök és az ősök kultuszának felélesztése és szivekbe ültetése. A hősök és az ősök példája hitet és bizalmat önt a csüggedő nemzetbe. E munkánál, kultuszélesztésnél a jó psychológus kell, hogy első sorban olyan hősöket, ősöket hozzon a multból, kik hasonló időkben mentették a hazát. Ezek ugyanis csalhatatlanul hatnak.

És kérdem, a mai idők mely időkhez hasonlítanak? A mai idők rendkívül hasonlítanak a Hunyady s Kapisztrán korához.

Ugyanazok a veszedelmek rágódnak itt bent a hazában, amilyenek ellen küzdött ő. Ugyanúgy van megtámadva hazánk nemcsak területi érdekeiben, hanem legelső sorban keresztény világnézetében, mint akkor. Mert semmit sem lát, ki nem látja azt, hogy ami minden bajunk és sze-

reccsétlenségünk, nem a háború elvesztéséből vagy a győzelem éhességétől vagy boszujától van. Minden bajunk onnan van, mert megint úgy, mint Kapisztrán idejében, mi lettünk egy új, keresztény világáramlatnak ütközőpontja. Akkor a félhold támadt fel a kereszt ellen s mi vezető kebelletünk útját, hosszú-hosszú évszázados viaskodással, míg végre teljes diadalt arattunk a félhold fölött. Ma újból a kereszténység ellenjelenik a harc. A különféle liberalizmusnak és szabadkőművesi zsidóságnak természetes gyermeke, a bolsevizmus fenyegeti végveszéllyel Európa rendjét, a trónt és az oltárt, — egyszóval a kereszténységet. Ugy, hogy e harcot teljes nyugalommal a talmud harcának merem nevezni az Evangélium ellen, dacára annak, hogy éhes népségek hiénáskodnak, avagy nagy népek érdekküzdelmének látszik még. S mint régen a félhold, úgy ma a bolsevizmus rajtunk, magyarokon keresztül tör az európai kereszténység ellen. És mi — dacára a borzasztó és lesújtó elbánásnak, melyben részesítének bennünket a mámoros győzők, — Európában, elsőnek bontottuk ki a zászlót a megtámadott kereszténység megvédésére. E harc erős lesz és hosszú lefolyású, mert nincs meg még a mai nemzedékben, modern keresztenseinkben, annyi hit és lelkesedés, amennyi volt a Kapisztrán keresztenseiben. De a harcot állnunk kell, sőt diadallal megküzdenünk.

Hát igen, első sorban ezért vesszük elő Kapisztránt — és nem Szent Lászlót, ki régi idők óta a gyalogos-katona égi Patronusa. László lehet mintaképe, lelkesítője egy diadalmas harcot harcoló, országokat leigázó, császárokat verő hadseregnek, fényes napokban... De a mai napokban, a reménytelenség napjaiban, egy csudá-

Hiszek egy Istenben! Hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában! Amen.

val határos, hittelt buzgó, önzetlen, önfeláldozó Eszmény kell. Hogy ez éppen Kapisztrán, csuhás barát, ez nem stilszerűségből van, hanem az események, a történelem ugyanazonosságából törtenik.

Kijelentem, — hogy sokak félreértését és aggodalmát eloszlassam — hogy amidőn kérésemre a pápa a belgrádi nap, vagyis a Hunyady-korabeli kereszténység győzelmét engedte megülni egyházi fényvel, imával, teljes búcsúval — ezzel korántsem óhajtott a nem katolikusokra „Szent János“-kultuszt kényszeríteni. Csak a katolikus hívők lelkét-szívét (ahogy írja magas leiratában) akarja e kultusszal és egyházi kegyzserekkel telíteni.

Ez pedig sem nem bűn a haza ellen, sem nem sértés a felekezetek ellen.

Tehát az egész hadsereghez nem nyultunk, csak a katolikusok reményét és lankadó hitét akarjuk a haza javára erősíteni és a jövő keresztény harcra meggedzeni.

Tudom, — s a meg nem értők morájában az vigasztal — hogy sokan, telekezeti különbség nélkül fogják magukba szívni e hazafias és nemes rajongást, amelyet e hősi csuha sugároz a hozzá olyannyira hasonló napjainkba.

Hogy méltó hős kultuszát hozzuk a mai időbe, im bizonyítsa élettörténete, melyet rövid vonásokban ide iktatok:

TÁRCA.

Hős papok.

Irta: Olysió Gabányi János ezredes

Mit ér nekem száz ágyú, ezer ágyú, ha mögöttük lélek nélküli tömeg áll, — mondotta tábori püspökünk egyik beszédében.

Teljesen igaza volt. A népek véres küzdelmében nemcsak kitűnő hadigépekre, puskákra, géppuskákra, ágyúkra, kézi gránátokra és egyéb eszközökre van szükség, hanem első sorban hős lelkekre. Olyan egyénekre, akik szívök minden dobbanásával, elméjük minden gondolatával annak a meg nem rendíthető meggyőződésnek hívei, hogy akárminő távol küzdenek is, akkor is a maguk kis tanyájukért, a maguk csendes családi tűzhelyükért harcolnak és ha a fegyvert letezik, akkor mindnyájan elpusztulnak. Elpusztul házuk, édes anyjuk, testvérük, gyermekük, mindenük. Akik a legborzalmasabb golyózáporban is ajkukon mosollyal, szemekben a szent lelkesedés üzével mennék rchamra még akkor is, ha fegyverük egy rozsdás vadászpuska és összetépett tarisznyájukban csak egy darabka penészés kenyér vegyül össze az út porával.

Ilyen kaicnákra, ilyen lelkekre van szükség a harcok rémes színhelyein.

De nem könnyű dolog ám a lelkeket megnyerni a hazafias önfeláldozás szent eszméjének. Nehéz, fáradságos munka ez, mely nagyon gyakran vezet sivár, tüskés útkon keresztül a vértanúság golgotájához. Azok, akik erre a feladatra vállalkoznak, megérdemlik, hogy nevük a történelem soha el nem hervadó lapjain legyen megörökítve.

Midőn ezt írom, önkéntelenül visszaemlékszem a hős

Kapisztrán sz. János született 1386 június 24-én Capistrano városkában Olaszországban. Atyja Hera báró, német ember volt, kit azonban már hatéves korában elveszített. Anyja rendkívül figyelmes és tudományos nevelést adott a kis Jánosnak. Perugiában kora legkiválóbb jogászmeistereinek vezetése mellett a jogi tudományok doktora lett. Rövidesen ezután László nápolyi király szolgálatába lépett. Katonai, majd diplomáciai pályán működött. László király nagyon megkedvelte, s az alig 26 éves Jánost Perugia kormányzójává tette. Határozottság és igazság, különösen az elnyomottakkal és szegényekkel szemben, jellemezte az ifjú királyi helytartó működését. Négy évig viselte e magas méltóságot, midőn László király meghalt. E királyi halál nagyon erős megrázkódtatásnak tette ki a királyságot. László ellenségei sok helyen fellázdak, Perugiában is. A lázadóknak első dolgá volt a király kegyeltjét és helytartóját értelmetlenül tenni. Elfojták és súlyos börtönbe vetették. János türelmesen várt, mikor kerül diadalra a királyhú csapat és kiszabadítja. De ez késett. Majd szökést próbált meg. De az ablakon leereszkedve, a lepedőkből és ruhákból készített kötél megszakadt, ő a mélységbe zuhanván, lábát törte és így újból ellenségei kezébe került, kik szigorítottabb börtönbe vetették. Újból várt... Végre értesült, hogy a királyi párt alkudozik a lázadókkal, de a föltételek mellett senkinek sem jut eszébe az ő szabadsága. Ez elkéséritette, kijozanitotta, s lelkét-szívét méltóságától és régi barátaitól egészen elfordította.

Lázalában megjelent sz. Ferenc és hívta a barátok társaságába. Ez álom folyton foglalkoztatta, míg végre elhatározta, hogy kiszabadulása esetén csakugyan sz. Ferenc rendjébe lép. Saját pénzén, 400 aranyon kiváltotta

papokra. Az Isten szolgálóira, akik szegényen, talán rongyokba burkolva hirdették azokat az igéket, amelyek lebilincselő hatása alatt a fenyegetésre fölemelt öklök lehanyatlottak, a közöny megszünt és a tömeg mint valami hömpölygő áradat esőben és hóban, zivatarban és a forró nyár száraz hevében, éhségben és szomjúságban, szegényen, nyomorogva, — de halálos elszántsággal, fanatikus hittel, bizalommal és reménységgel követte a szónokot, követte Krisztus halálának jelvényét a magasan hordozott keresztet.

Sokan vannak, nagyon sokan ezek a nemes eszméktől hevített hős lelkesek. Sokáig kellene kutatnom a történelem színes virággal borított kertjében, ha mindnyájuk tetteit csokorba igyekezném összefoglalni. Ez nem lehet! Erre talán egy emberélet sem volna elegendő.

Különösen sokan vannak hazánk történetében. Róluk nem szabad elfeledkezni, mert ők éppen olyan hősök voltak, mint hadvezéreink. Ez utóbbiak a kard élével és a vezetés nagyszerűségével, az előbbiek a lelkek előkészítésével és magasztos példájukkal segítettek győzni a harcsteren. A magyar hős papoknak örök életű csarnokok kell emelnünk! Ezt kívánja tőlünk a kegyelet és a magyar harcoss szellem ápolása.

Csak úgy találomra szakítok le egy-két virágot a történelem hatalmas kertjéből. Ott látom elsőnek Gallért püspökünket, aki ugyan nem a harctéren halt hősi halált, de mégis be kell jctnia az általunk emelendő pantheonba, hiszen mártírja lett a magyar kereszténység dicső eszméjének.

Amiens-i Péter: Idegen volt, de azéit nevét nagyon jól ismerjük. Nem készült papnak, de a keblében szunnyadó erők arra készítették, hogy az orvosi fehér ruhát felcserélje a szerzetesek szürke csuhájával. Kiment a szent földre és ott szörnyű dolgokat látott.

— Atyám, — mondá II. Orbán pápának, — a hitetlen

Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország!

önmagát, a barátok föltételeit derekasan teljesítve, szerzetükbe lépett, s nagy áhitattal vette fel a csuhát élete 30-ik esztendejében. Alighogy elvégezte a szerzetesi próbaéveket és felvette a papi rendet, elüljárói prédikálással bízták meg. Ezt a megbízást kimondhatatlan buzgósággal töltötte be, úgy, hogy rövidesen Rómába, a pápához is eljutott a híre. A négy pápa, kik alatt a kereszténységet szolgálta (V. Márton, IV. Jenő, V. Miklós és III. Kallist), vetekedtek a megbízó levelek gyártásában, melyekkel Európa minden országához küldik a hitet hirdetni és a tévelyeket kiirtani. Ilyfajta parancsokkal járja be nemcsak Olaszországot, de egész Germániát, Moráviát, Sileziát, Poloniát, Austriát, sőt Francia- és Angolországot. Ez utakat javarészt gyalog járta be, mezitláb, keresztül a kezében. Mindenütt prédikálva, buzdítva, vigasztalva, a hitet védve s a hitetlenséget ostromozva. Európának majd minden művelt nyelvét bírta írásban és beszédben. Hő vágya volt Csehországba is elmenni, mely, mint mindig, akkor is meleg fészke volt az eretnokségnek és a hittagadásnak. De Podiebrad György kormányzó ezt halálbüntetés terhe alatt megtiltotta neki.

Ez európai útjai alatt mondott rengeteg beszédeinek témája volt:

1. a hit megerősítése;
2. az akkori eretnekek (fraticelli) ostromozása, kik az egyházi és a világi (oltár és trón) fensőbbség megdöntésén dolgoztak;
3. a zsidó veszedelem enyhítése. Ugyanis akkoriban európaszerte szinte égbekiáltó módon zsarolták a zsidók a keresztényeket. Ez ellen nagy eréllyel lépett fel Kapisztrán. Igaz, hogy emiatt rém sokat kellett szenvednie. Gúnyénekeket és képeket gyártottak róla. Akadályozták

utazásaiban. Sőt orgyilkosokat is béreltek fel ellene. De sz. János ezzel mítsem törődött. A keresztény nép java, a hit diadala lebegett szemei előtt.

Míg így dolgozott európaszerte, 1453-ban az a katasztrófális hír kelt szárnyra, hogy a törökök elfoglalták Konstantinápolyt és végveszéllyel fenyegetik Európa keresztény kultúráját. Csakhogy a törökök e katasztrófát zúdító útját Magyarországon keresztül kellett volna megtennie. És dacára az akkori magyar zilált állapotoknak, adott a Gondviselés oly férfit, ki bátran állott a török áradat elé, Hunyady János személyében.

A török félhold hódítási vágya új mederbe terelte a keresztény világ törtetését is. Első gondolat volt a védekezés. A védekezésre azonban csak két erő törekedett: a római pápa — és Magyarország. A pápa érdekelve volt, a kereszténység atyja, s kötelességének érezte megvédeni a keresztet a félhold ellen; — a magyarok meg érdekelve voltak országuk, hazájuk miatt, melyen keresztül akart gázolni a török. Az előbbeni felszólította a világ összes keresztény fejedelmeit, hogy fegyverkezzenek a török ellen. A magyaroknál azonban, sajnos, a régi hagyományos széthúzás dühöngött. Sem a király, sem a nemesek, sem a főurak nem igen iparkodtak a török ellen. Egyedül Hunyady aggódott és fegyverkezett, kevés megértő zászlóssal.

A gondviselő Isten ily körülmények közt küldte házánkba Kapisztrán sz. Jánost.

Maga a király, V. László, a kormányzó Hunyady, az országagnyok, a püspökök és a nemzet folytonosan leveleket küldözgettek hozzá, könyörögve neki, hogy országunkba jöjjön.

pogányok legyilkolják véreinket! Kizsarolják őket! Nem engedik Krisztus sirjához, amelyet megfertőztek! Az olajfák hegyén sarakat ütött a csöcselék és a Jordán vize piros a keresztények véréből. Hívj össze a keresztény fejedelmeket és indítsd őket a szent föld felszabadítására.

Péter szerzetes elérte célját. Orbán pápa elszörnyűködve vette tudomásul a jelentést s összehívta Piacenzába a keresztény egyházfőket. Péter pedig fáradhatatlanul járt tartományról tartományra. Főlemelte Krisztus keresztjét és fenszavál hirdette a kereszties háború szükségét. S a tömeg követte őt. Jeruzsálem megmentésének eszméje az egész keresztény világot foglalkoztatta s Piacenzában páratlan lelkesedéssel kiáltották ki, hogy „talál a hitetlenekre!”

Igy volt. A szürke szerzetes az ő fanatizmusával magával ragadta a lelkek százezreit, amelyek megindultak Krisztus bölcsőjének és halálának színhelye felé.

János szerzetes, aki Capistranoban, Kaláabriában született és akinek emlékét most ünnepeljük, a magyar történelemnek egyik legdicsebb hőse és a kereszténység szentjeinek egyike. Nem az én feledatom, hogy az ő nagyszerű tevékenységét és érdemeit részletesen leírjam, mert azokat egy rövid írás keretében nem is lehet elmondani...

III. Kalixt pápa elküldi őt Magyarországra. És az őz pap elindul. És beszél. Lángoló lelke megnyilatkozik a budavári templomban. Szavai mint valami tüzes nyelvek megragadják a lelkeket s a tömeg követi őt. Eleinte százan, majd ezren, majd hatvanezren. Elmennek Hunyadi táborába, ahol már mindent elveszettnek gondoltak. És — csoda történt! Mohammed szultán százötvenezer emberét, háromszáz ágyúját leverték. Negyvenezer török maradt Nándorfehérvár összelőtt falai alatt, a többi fogságba került, vagy futva menekült egészen Szófiáig. S a kereszténység ünnepet ült, mert a pogány áradat a nagyszerű

győzelem után csaknem száz esztendeig megpihent. 1456 július 22-én történt a nándorfehérvári diadal s a mohácsi vész csak 1526-ban, Buda megszállása pedig 1541-ben következett be. Meg vagyok győződve, hogy ezek a csapások nem sújtották volna nemzetünket és hazánkat, ha akkor is lett volna egy-egy Kapisztrán Jánosunk.

Keresztény magyarom, ha megkondul a déli harangszó, vedd le a kalapot és gondolj áhitattal arra a szent szerzetesre, akinek diadalát a harang megható kongása örök időkhöz át hirdeti. És ha átlépsz a mostani budai helyőrségi templom küszöbén, jusson eszedbe, hogy abban az immár több mint 650 éves szentegyházban hirdette az Isten igéit és a pogányok elleni harcot a hetven éves, de azért ifjú lelkű Kapisztrán szent János. És október 23-án ismét áhiattal gondolj János szerzetesre, aki e napon hajtotta fejé: örök nyugalomra.

Emlékezetem szárnyalása most Tirol bércei felé veszi útját. Oda képzelem magamat Innsbruck városába a Claudia-terre. Egy nagy körkép van ottan, ami azoknak a nagyszerű szabadságharcoknak egyikét örökíti meg, melyeket a hű tiroli nép a hódító francia császárral szemben vívott. A képen ott látok egy barnaruhás szerzetest, amint kezében a kereszténység magasztos szimbólumával a katonákat a végső ellenállásra lelkesíti. *Haspinger Joachim* kapucinus barát. Neki túlságosan csendes volt a templom szent magánya. Lelke kikiváncozott a komor falak közül oda, ahol az ágyúk dörögnek és a puskák ropognak. Már a 18. századbéli csatákban ott látjuk a tiroliak élén, majd amikor az ellenséges csapatok reátörték a szabadságszerető nép hazájára, Haspinger volt az, aki a hős küzdelem sok sikerében legnagyobb érdemet szerzett magának. Az 1809. évben két ütközet is volt az Innsbruck melletti Iselhegyen, május 29-én és augusztus 13-ikán. Mind a kettőben Haspinger lelkesítette a derék lövészeket. Ott rohant a csapatok élén, nem törődve a golyózáparral, nem tő-

Hiszek egy Istenben! Hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában! Amen.

A sok levél közül, miket lozzá küldtek, ide iktatom a király követeinek egy rövid kérését 1454. évből:

„Tisztelendő Atya! Magyarország szorongatott helyzete a Te személyes ittlétedet kívánja. Amiről előszóval szözlöttünk, azt most a mi Urunk és királyunk nevében megismételjük, kérve atyaságodat, hogyha szíven viseli a hit sorsát, úgy se hova se menjen, hanem egyenes, és gyors úton Magyarországra. Sehol nagyobb hasznára nem lesz Atyaságod a hitnek és a köznek, sehol nagyobb dicsőségére az Istennek mint itt . . .” stb.

Hunyady mielőtt még látta volna Kapisztránt, 1455 május 17-én így ír hozzá:

Tisztelendő Férfi, Krisztusban különös módon szeretett Urunk és Atyánk. Nagy örömmel halljuk, hogy atyaságod csakugyan Magyarországra siet, sőt már-már az ország határát is elérte. Efelőtti örömlünkben nagy és sokféle halákat adunk az Úrnak, ki így örvendeztet minket Atyaságod jöttével. Egyben azonban kérjük Atyaságodat, hogy a megkezdett úttól, valahogy vissza ne térjen, hanem azt minél gyorsabban folytassa, hisz egész családjunkkal repesve várjuk eljöttét. . . . stb. Adtuk Budán az Ur menyemenetelének hatodik napján, az Ur egyezernégyszázötvenötödik esztendejében.

Hunyady János,
Bistrica örökös grófja, stb.

Majd 1455 május 21-én viszik hozzá Budáról: Dienes esztergomi érsek, biboros, András pécsi püspök, Hunyady János bistricai gróf, Garay László országnádor által aláírt és a Budán összegyűlt összes országnagyok nevében küldött meghívót.

rövide a minden pillanatban reá leselkedő halállal. Sok más küzdelemben vett még részt azután, s midőn szemeit örök álomra hajtá le, oda temették derék barátja, Hofer András szabadsághős mellé 1858 január 14-ikén.

A volt magyar-osztrák monarchia haditörténelmének napról-napra jobban sárguló lapjain még sok más hős papnak neveit találjuk följegyezve, akik Haspinger példáját követve méltóknak mutatkoztak elődeikhez. Biszke öntudattal tekinthetünk végig a hosszú névsoron, mert abban sok magyar lelkész nevét olvashatjuk. *Aranyosi János, Berkes Ferenc, Kiss Lajos, Nagy Pongrác, Nagy József, Szalkay Bernát, Szupkay János, Udvardy Ferenc, Ujhelyi Imre* és még sok más tábori lelkész szerzett magának elismerést és dicsőséget a harcok mezején a régebbi háborúkban . . .

A jó tábori pap valóban csodát tehet a gondjaira bízott katonák lelkével. Elszánt küzdelemre, hősi tettekre, hazafias önfeláldozásra és a halál megvetésére buzdíthatja őket. Hogy ez valóban így van, elismerték már a csapatok parancsnokai is. Attems gróf ezredes, a 17. ezred parancsnoka az 1866 június 24-én vívott cusozzai csatáról írt harcjelentésében leírta az ezred-káplánnak a támadás előtt végzett feloldozó szertartását is.

— A szent megáldás — írja Attems gróf — annyira felemelő és megható volt, hogy az a csapatokra a legmélyebb és soha el nem feledhető benyomást gyakorolta. Ez lehetett egyik legjelentékenyebb tényezője annak, hogy a csapat a leghvesebb ágyú- és puskatűz dacára a legnagyobb vitézséggel, valódi fanatizmussal rohant az el-lenségre . . .

Merengésem közepette visszatérek szegény magyar hazámba. Ott látom a „nagy idők” szabadsághőszeit, az 1848—49. évek dicső honvédeit. Mennyi vér, mennyi pusztulás, de mennyi dicsőség, mily bámulatos sikerek! Ez utóbbiak nagy részét azoknak a derék lelkészeknek kö-

A pápai nuncius Carvajal János biboros, az összes püspökök, meg egyéb nagyjaink-kicsinyeink könyörgő leveleit nem is említem. Végre maga az Isten szólt Kapisztránhoz és küldte hozzánk, Midőn Nürnbergben misézett, s azon elmélkedett, hogy hova menjen, az égből e szótatot hallotta: „in Ungheria”, „in Ungheria!” — „Magyarországra”, „Magyarországra!”

János útnak indult és nemsokára átlépte Hazánk határát. Itt érte utól III. Kallist pápának Bullája, mely a leghatározottabban megparancsolja neki, hogy Magyarország legyen működésének helye, s a törökök elleni kereszties háború beszédeinek tárgya.

A parancs így szól:

„Kalliszt püspök Isten szolgálóinak szolgálója fr. Kapisztrán Jánosnak, kedves fiunknak, üdvöt és apostoli áidást.

Bár az volna örömlünk és óhajunk, hogy itt magunk mellett lássunk, de szem előtt tartva azt a végtelen sok lelki jót és kegyelmet, melyet az Ur te általad ott művelt, és remélve azt, hogy a törökök elleni kereszties hájratban általad még nagyobbakat fog művelni, az a szándékunk és akaratunk, hogy helyeden maradv, a megkezdett munkát Isten kegyelmével folytasd. Épp azért kedves fiunk, a jelen sorok és a szent engedelmség erejével megparancsoljuk, hogy a magyar királyság földjén maradj és ott hasznos légy. Intsd, bátorítsd, buzdítsd az ország egyházi és világi hatalmasait, fejedelméit, báróit és minden népét; úgy titokban, mint nyilvánosan az Isten-től neked adott tehetséged szerint. Saját részünkről pedig minden lehető segítséget ígérünk a török elleni vállalkozáshoz, remélve, hogy a keresztény fejedelmek hasonlóképen fognak gondolkodni. Serkenj föl tehát, kedves

szöhetjük, akik mint nagy elődük, Kapisztrán János, a földi életet megvetve, oda álltak magyar csapataink élére és vezették őket a diadalmas rohamokban. Szobrot érdemelnek mindnyájan és én erősen remélem, sőt tudom, hogy ezek a szobrok nemsokára ott fognak díszlegni városaink legszebb terein . . . Különösen azokéi, akik hazájuk függetlenségéért vértanuhalált haltak. Mert ilyen hős papokat is találunk. Ott van a sok között *Gasparics Kilit*, Kapisztránnak szerzetes testvére. Midőn a szabadságharc kitört, nemcsak lángoló szónoklatokkal lelkesítette a magyarokat hazájuk védelmére, hanem mint nemzetör több küzdelemben is részt vett. Szabadságharcunk leveretése után Esztergomba költözött, de elárulták rejtek-helyét, feljelentették, elfogták és a pozsonyi osztrák haditörvényszék halálra ítélte. Bitófán fejezte be életét a hős lelkész, a szabadságharc örök életű vértanuja. Perlak köz-ség 1893-ban emléktáblával jelölte meg születésének házát Drávaegyházán, Pozsonyban pedig egy utát neveztek el Gasparics Kilit nevére.

Visszatérek a reális életbe, leteszem a tollat. De mielőtt soraimat egészen hefejezném, kénytelen vagyok annak a meg nem íngatható meggyőződésnek kifejezést adni, hogy a harcmezők sikereit két fegyver dönti el: a kard és a — kereszt! . . .

Ha az előbbi hiányzik, akkor nehéz a győzelmet kivívni, ha azonban az utóbbit nélkülözi a csapat, akkor sikerre nincs, nem volt és nem lesz soha a jövőben sem kilátás! . . . Mert a kereszt erőt, lelkesedést, szent meggyőződést kölcsönöz a léleknek, mely azután emberfeletti tettekre is képes lesz, olyanokra, amelyek előtt nincs földi akadály s amelyek elsepri a legtökéletesebb, a legmodernebb fegyvereket is, ha azokat nem olyan katonák kezelik, akik a kereszt magasztos ihletét hordozzák szívökbén és elméjökben.

Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország!

fiunk, és Istentől kapott kegyelemmel és okosságoddal légy segítőtársunk e hatalmas munkában. Tégy meg mindent, amit tehetsz. Az Úr ad kegyelmet, a nagy munkáru gyümölcsöt és majdan jutalmat az égben.

Adtuk Rómában: Szt. Péternél, a Halászszepecsét alatt, az Úr 1455-ik esztendejében, július hónap 20-ik napján, Pápaságunk első esztendejében."

Kapisztrán hazánkban mindenütt a legnagyobb örömmel és lelkesedéssel fogadták. Főurak, főpapok és a nép végyesen indult feléje s diadalittasan vitték városaikba. És ő beszélt a veszélyeztetett hitről, keresztéről és a török veszedelemről, a félhold félelmes előnyomulásáról. Buzdította az ország nagyjait, apróit a kereszt fevételére és a törökök elleni szervezkedésre. Így munkálkodva és jól cselekedve járta be az országot. 1456 derekán jött a rémes hír, hogy a török iszonyúan felkészülve közeledik Nándorfehérvár alá, hogy megsemmisítő csapást mérjen Magyarországra és döntő csatát vívjon Európa keresztény kultúrájával. Tehát csakugyan megérkezett Jézus élet-halálharca Mohameddel.

Kapisztrán, a hetven éves aggastyán eddigi buzgóságánál is nagyobbra lobbant, valóságos lázba jött. Erdélyből Budára sietett, hogy az országgyűlésre összesereglett urakhoz szóljon. Itt nagy csalódás érte. A magyar urak civódtak, pártoskodtak. Sem hadsereget, sem költséget nem akartak megszavazni. „Egy ember van, kit nem kell bátorítani, buzdítani — így ír Kapisztrán a pápai nunciushoz az országgyűlésről — Hunyady János, bistricei gróf. Őnjaka tanúsága szerint kész hétezer embert állítani csatasorba, önköltségen." E szomorú országgyűlés dacára Kapisztrán nem csüggedett. Először a budai dombon elterülő viskók lakóihoz fordult. A Budavár oldalán, a mai helyőrségi templomban (amelyet e miatt is joggal az ő nevére szentelünk), majd a szabadban prédikál a tömegekhez. Budavár falain, hegyein, majd a haza rónáin végig sír a fanatikus aggastyán barát szava. Kér, könyörög, buzdít, bátorít, fenyeget, mennydörög mindaddig, míg egész hadsereg nem áll a háta mögött, a kereszt megvédésére, élet-halálra készen. Ez után szemlét tart Szegeden. „Kézművesek, pörök, szegény emberek, papok, deákok, kolduló barátok és ehhez hasonló népségek gyülekeztek össze. A legtöbben kárddal, parittyával, íjjal fölfegyverkezve. Lándzsája, puskája nagyon kevésnek volt. Lovasok meg éppen nem voltak köztük." (Katona: XIII. 1057.)

De Kapisztrán meg volt velük elégedve!

E lelkes sereggel, számszerint mintegy hatvanezer emberrel indul Kapisztrán Nándorfehérvár alá. Itt egyesül Hunyady fegyelmezett, de maroknyi seregével. Hunyady átveszi a fővezérséget és szigorú parancsokat oszt. De lelke telve keserűséggel és aggodalommal, melyet azonban Kapisztrán törhetetlen hite el-eloszlat.

II. Mohamed óriási sereggel, majd kétszázezer nagyon jól felfegyverkezett emberrel ment a vár alá. Minden oldalról körülzárja, majd erősen kezdi töretni falait. Hunyady szigorúan vezeti a csatatervet. Kapisztrán meg mindenütt ott van. Bátorít, buzdít. Kimondhatatlan hitet és bizalmat csepegtet a magyar hadseregbe. A megfanatizált keresztiesek kirontanak a várból a nyílt mezőre. Hiába parancsolja vissza őket Hunyady, hiába hívja vissza Kapisztrán. Borzasztó tusa kezdődik. Kapisztrán térdre omol, imádkozik. Majd jobbába ragadja „Jézus” nevével ékített zászlaját, baljába a feszületet, s a viaskodó keresztiesek élére rohan. Erre kitör a várból Hunyady is. „Jézus” nevét kiáltozva tusakodnak a mieink a törökkel. Mindenütt elül a fanatikus barát Kapisztrán. Hátrálni kezd a török, majd vad, rendetlen futásban keres oltalmat, hátrahagyva egész hadi készletét és sok ezerre menő

halottait. Történt pedig ez az Úr 1456-ik esztendejében július hónap 22-ik napján.

Jézus győzött Mohamed fölött s ezzel majd egy évszázadra megmenekült a töröktől a magyar, sőt az egész európai kultúra. Hunyady értesítette a diadalról a királyt, Kapisztrán meg a pápát. Mind a két helyen örömmel és lelkesedéssel fogadták a hírt.

Kapisztrán három levélben adta tudtára a pápának a fényes győzelmet.

Az első levele így hangzik:

„Szentséges Atya! lábaid hódolatos csókolása után örömet és vidámságot kívánok. Dicsőség magasságban Istennek, akinek kegyességéből van, hogy nem pusztítottunk el. Olyan szorongattatásban voltunk ugyanis, hogy mindenki azt gondolta már, hogy lehetetlen ellentállani a töröknek. Maga a vezér, a törökök réme, a kereszténység legerősebb védője Hunyady is már-már a vár feladására gondolt, oly iszonyú volt a mohamedánok támadása.

De a legiszonyúbb veszedelmek közepette kegyesen tekintett ránk az Úr. Amint a falakról elűzött ellenségeink látszólag hátráltak, hogy kicsalhassák mienket, — bár Hunyady úr szigorúan megtiltotta a kimenetelt — a keresztiesek nem törődve e tilalommal, kirohantak az elleneségre és óriási veszélynek tették ki magukat. Én Szentséged legkisebb szolgája, midőn a várfalakról hiába iparkodtam visszakiáltani őket, a mezőre rohantam és ideoda szaladgálva, hol visszaparancsoltam, hol bátorítottam őket, hol intézkedtem, hogy körül ne vegye őket az ellenség. — Végre a hatalmas Úr kegyesen győzelmet adott nekünk és megfutamtotta a törököt. Mindenük a mi kezünkbe került.

Örvendezzen tehát Szentséged az Úrban és parancsolja meg, hogy nevének dicsőség és hála adassék, mert egyedül Ő cselekedte a csodát. Mert hisz mi gyenge és nyomorult keresztiesek erre képtelenek voltunk önerőnkből. A seregek Ura és Istene tette mindezeket. Az Ővé a dicsőség mindörökké. Ezeket, most a harcból jövet, fáradtan és rövidesen írtam. Rövid idő múlva bővebben írom le az eseményeket.

Nándorfehérvárból, Mária Magdolna ünnepén, a csodás győzelem napján."

Kapisztrán az egész győzelmet Istennek tulajdonította. A pápa azonban elismeréssel volt az ott szereplő egyéneknek is — és pedig elsősorban Hunyadynak és Kapisztránnak.

Hunyadyról így nyilatkozik: „A legdicsőbb emberek egyike, kik háromszáz esztendő óta éltek. János vajda Krisztus hatalmas hőse, a kereszt jele alatt küzdő pörökkel és rosszul fegyverzett katonák kisded csapatával űzte a törököt a futásba!" . . . egyben keményen megrója a királyt és az urakat, kik a nagy küzdelemnek tétlen tanúi voltak.

Kapisztránhoz meg így ír:

„Kedves Fiam, üdvöt és apostoli áldást. Nem kételkedünk, hogy e hatalmas győzelem kiküzdésében Neked szóval és tettel nagy részed volt. Mikor tehát a mindenható Istennek nagy kegyelméért örök halát rebegünk, egyben elismerésünket fejezzük ki Neked, buzgó fáradozásaidért, melyekkel a hívek lelkét az ellenállásra megerősítetted . . ."

Az egész Egyháznak pedig parancsot ad, hogy ünnepet üljenek e győzelem emlékére, hálaadó istentiszteleteket mondjanak és az egész világon szólaljanak meg délben a harangok. Budán pedig e diadal emlékére délután 1 órakor szóljanak a harangok. E budai szokás egész addig, míg Buda török kézre nem esett, fennállt. A hódoltság alatt megszűnt. Azóta senki fel nem ébresztette.

Hiszek egy Istenben! Hiszek egy hazában, Hiszek egy Isteni örök-igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában! Amen.

De e diadalmas „Te Deum”-ba gyászaj vegyült, a győzelmű harangszóba lélekharang csengése sivitott.

Augusztus 11-én meghalt pestisben a hős kormányzó Hunyady. Kapisztrán állt mellette. Ellátta végszentségekkel, megerősítette Oltáriszentséggel. „Isten veled Kapisztrán!” — e szavakkal bucsúzott tőle a haldokló — az Úr oltáránál imádkozzál lelkem üdvességeért. — S ha majd az Úr akarja, siess te is utánam, hogy együtt élvezzük az Úr jutalmát.

És Kapisztrán sietett barátja után. Gyengélkedni kezdett. Ujlakra szállították testvéreihez a kolostorba. Az ország előkelői siettek meglátogatására. Maga a király V. László is eljött. Letérdelt a beteg ágya elé. Ez áldólag terjesztette föléje kezeit. Megáldotta. Határozott szavakkal intette az ősi hit védelmére, a haza javára és a keresztény életre: A király meghatottan csókolt kezét a haldoklónak és zokogva távozott. A vég elérkezett. A láz fokozódott. E lázában láthatta Kapisztrán a haza jövő sorsát, mert folyton e szavakat, suttogta: Vae Hungariae! Vae Hungariae! Jaj Magyarországnak! Jaj Magyarországnak!

Sz. lelkét 1456 október 23-án adta vissza Teremtőjének. Ujlakon (Illok) temették el. Holttestét később a török beözönlés elől mentették. Hogy e hurcolgatás alatt hova lett e hazánkért kifáradt test, — nem tudjuk. Bár csak nyomra vezetne bennünket a mindentudó Isten!

Rövidesen halála után III. Frigyes császár és sok király kérte II. Pius pápát (Aeneas Silvius), kit különös barátság fűzött Kapisztránhoz, hogy avassa szenté. E sok kérés közt minden bizonnyal kedves módon helyezkedett el Mátyás királyunknak (kinek a boldogult sokszor jósolta meg a magyar koronát, Szilágyi Erzsébetnek (Hunyadi özvegyének) és Ujlaki Miklós bánnak hasonló kérélmé.

De csak VIII. Sándor pápának jutott 1690. okt. 19-én az a szerencse és kitüntetés, hogy őt a szentek sorába iktathatta.

Délharangszó.

Száll, ringatózik hangja a topolyafás, fehér tanyák között és elcsuklik a rét tarka köntösén, mint a gyöngye gyermekimaszó a párnán:

Zeng, zúg, ahol jegenyék hajladoznak a soha meg nem álló dombos országúton és csattog, cseng, dörög, pattog, ha büszke ormok, bércek állják útját.

Hirdeti széles e világon egy nép soha el nem múló emlékezetét.

Megállt az ozmán Nándorfehérvár alatt. Százhatvanezer főnyi, gyilokkal jól felfegyverkezett, félelmes seregével, kétszáz hatalmas gályájával, iszonyatos ágyúival megállt megpihenni, mint a fenevad, mely ugrásra gyűjti össze erejét.

A fenyegetett országok közül a védekező magyar seregeknek egyik sem küldte el ígért segítségét. Szilágyi Mihály, Belgrád kormányzója, megdöbbenve tudatta erről a királyt, — a király a rossz hírt véve nyomban elfutott, nyomában menenkült az udvar, — a fáradt magyar hadakra hagyva dicsőséget, halált.

Nándor a Duna és a Száva félszigetén mered egy sziklafokon, Zimonynyal szemet nézve. Mahomed ágyúkat vontatott bástyái elé, huszonhét láb hosszú óriás csövekkel: hét mozsárral éj-nyapon át köveket hajigáltatott falaira s oly durrogást teremtett ostromával, hogy Szeged alatt is megrettenve hallák.

A kétszáz vitorlásnyi török hajóhad eközben elzárta a Dunát. A magyar sereg tizedrésze volt a támadóknak. Hunyadi pihentette őket karom alatt. Ide érkeztek még Rozgonyi, Kanizsay, Koroghly bandériumai. Az elzárt Nándor kifogyott golyóból, élelemből, az útát elfoglalták a ropant török gályák, Hunyadi megkísérlé mégis Koroghly csapataival a felszabadítást. Gyöngye, tölgyfahajókra rakatta fel őket és neki eresztette az ellenséges hajóhadnak.

A magyar hajókon nagyokat nevetett az ozmán tábor. De nagyot rökönyödött is, amikor első gályaóriásait a fanatikus vitézek ágyúikkal széjjelforgácsolták. A kis tölgyfahajókról szüntelenül kartácsoltak és a zürzavarban előrontott a belgrádi magyar hajóhad és eldönté a sorsot. Öt órai véres harc után a két tűz közé szorult török gályák legutolsója is megfutamodott.

Mahomed azzal felelt, hogy megújítja az ostromot Nándor alatt. Előre korbácsolattatta janicsárjait és dörögtek tarackjai szüntelenül. A magyar csapatok lassan visszavonultak a külső várból, ahol már minden bástya romba dült s a szakadatlan golyózapor alatt szerte porlott az utolsó kő. Nyomukban, mindenütt toltult a török és egy bástyafokra már lófarkos pogányzászlót fűzött egy aga. Nyomban derékon kapták. Átnyalábolta egy magyar vitéz és emberfeletti bírok támadt a két küzdő között. A magyar vitéz utolsó erejét is összeszedte, aztán kettéroppantva a zászlót, lerántotta magával ellenfelét a mélyeséges sziklahasadékba.

És ekkor előrontanak az agg, hetvenéves szerzetes: Kapisztrán János szavaitól fanatizált magyar kereszties hadak. Visszaverik az ostromlókat. Maga Mahomed is megsebesül és megfutamodik.

A török seregei fényes diadalt vesz Hunyadi és — *Európa meg van mentve.*

Európa szívét az álmélkodás, hála, csodálat töltötte be. Calais pápa siet ezt leghamarabb kifejezni, aki a nagy magyar győzelem emlékére elrendeli szerte e világon a déli harangozást.

A harangszó pedig száll, ring, topolyafás fehér tanyák között . . .

Zeng, zúg a soha meg nem álló országúton, ahol ott látszik még a rablók nyoma . . .

Es csattog, cseng, dörög, pattog (mint a fészket vesztett isten szava) . . . a meggyalázott sírok között, a magyar fegyverek soha el nem múló, meg nem szünő diadalának emlékezetére.

Temetés.

Csak zúgjakok világ harangjai,
Temessük el e csonka testet itt.
Ki tudja, hogy ki volt, mi volt szegény;
Ő sem tudja, sem más a földtekén.
Mégis micsoda fényvel temetik!

Csak zúgjakok világ harangjai.
Nem ismeri, nem senki a nevet.
Pedig a név, pedig zúgott, dalolt;
Az egyetlen, kiáltó hangja volt
Minden harangnak a tornyok felett!

Csak zúgjakok világ harangjai.
Nagy holt lehet a szemfedél alatt.
Századok óta szóltok idelell
Dicsőségére mind, minden delen,
Mikor az égen legmagasb a nap!

Csak zúgjakok világ harangjai.
Nem látsz ilyet, nem látsz, idők szeme,
Hol élőt millió harang dicsér
S mint hotat is még mindig ez kisér
E szakadatlan s nem múltó zene!

Csak zúgjakok világ harangjai.
Nem ismerős, — de őt így illeti.
Ő az, ki Nándorfehérvár előtt
Feltartotta az áradó erőt,
Mely elsöpör, világ, ha enged!

Csak zúgjakok világ harangjai.
Gyertek országok, messzi nemzetek.
Kit nem láttatok élve harcain,
Pillantsátok meg végre halva im;
Tépjétek fel zokogva kebletek!

Csak zúgjakok világ harangjai.
Álljon meg a föld, míg leszáll a holt!
Álljon meg a nap sirva a delen!
— Ki itt fekszik, e csonka névtelen,
Az emberiség megmentője volt!

Boross Sándor.

Kapisztrán ünnep.

A „Honszeretet” egyesület, amely nemzetmentő programjába vette a hősök kultuszának művelését is, e rendkívül nagyjelentőségű, hazafias misszióját országosan fontos, egyes vonatkozásaiban messze földekre szóló ünnepléssel kezdte meg, mikor megalakította a „Kapisztrán János hősi emlékének országos bizottságát”, azzal a céllal, hogy: Magyarországon és az egész világ kereszténysége körében megismertesse a magyarok sok évszázalós küzdelmeit, győzelméit. Hadd hallja meg, hadd tudja meg a Nyugat, hogy a megrablott, feldarabolt Magyarország kardja, karja védelmezte ezer esztendőn keresztül és míg a magyar életével és vérével áldozott, pusztult, szenvedett,

addig a Nyugat biztonságban élhetett a fellöcsécsnek és kákúrának.

A „Honszeretet” egyesület az egyetemes kereszténységgel együtt kegyelettel akarja ápolni Kapisztrán szent János dicsőséges, hősi emlékét és ércszoborban óhajtja megörökíteni az egyetemes keresztény eszme nagy hősnök történelmi alakját, hogy felüljúljon minden keresztény szívében a nándorfehérvári világyugtató győzelem, annak sikere, világtörténelmi jelentősége. Azonfelül szellemében új és új nemes nemzedéket akar nevelni arra a nagy harcra, melyet a Haza és a kereszténység szent eszméi ellen indítottak a hitet és hazát tagadó nemzetköziség.

Egyesíteni kívánja a nemzetet Kapisztrán önfeláldozó szellemében annak a szent célnak megvalósítására, hogy ez a Haza újra nagy, szabad és a miénk legyen!

A talpraállott magyarság a szenvedések és megaláztatások gyötrelmeiben megacélozott szívvel fogja megvívni ezt a harcot. A nemzeti keresztény reneszánsz kor Kapisztrán János kultuszának megindításával kezdődik újra, tehát a „Honszeretet” megértéssel, átérzéssel, hivatászerűleg siet megörökíteni a nagy szent emlékét és megalapozni kultuszának országosan állandó ébrentartását.

Az ünneplés előkészítésére s állandó ébrentartására Hazánk mai helyzete s az az örvendetes esemény nyújtott kedvező alkalmat, hogy dr. P. Zadravecz István tábori püspök kérelmére XV. Benedek pápa engedélyt adott arra, hogy Kapisztrán hősi emlékét, — Nándorfehérvárnál a szent keresztnek a félhold feletti nagy diadalát, — az évforduló napján (illetőleg az idén az arra következő vasárnapon, július 24-én) a katolikus Egyház megünnepelje s egyúttal arról is értesítette a tábori püspököt, hogy kérelmére a hős Kapisztrán szent Jánost a nemzeti hadsereg katonáinak égi patronusává nevezte ki.

A keresztény egyházak július 24-én nagy, méltóság teljes ünnepet ülnek az egész országban. E napon ajánlja fel a tábori püspök Kapisztrán égi patronus kegyeibe s védelmébe a nemzeti hadsereg katonáit is fényes istentisztelet keretében a budai vár, Nádor-téri helyőrségi templomában, amelyet ugyanakkor a pápa S. Congr. R. 5/1921. számú bullájában nyert engedély alapján „Kapisztrán szent János templom”-má avat fel.

A július 24-i ünnepélyes istentiszteleten az ország nagyjai, katonai, papi, hivatali, társadalmi méltóságai, intézmények és egyesületek képviselői vesznek részt.

A tábori püspök a „Honszeretet” egyesülettel együttesen elhatározta azt is, hogy Kapisztránnak a keresztényi hitben és hazaszeretében dicső alakját ércszoborban örökítteti meg.

A szobrot országos ünnepek között fogják leleplezni július 23-án. A szobrot nyilván a Nádor-téren állítják fel és a Nádor-teret ugyanakkor a nándorfehérvári diadal emlékére „Kapisztrán-tér”-nek, a beletorkoló Uri-utcát pedig „Kapisztrán-utca”-nak fogják elnevezni.

A szobor ércbe öntve akként fogja megörökíteni Kapisztrán történelmi alakját, amint Nándorfehérvárnál kezében zászlóval és kereszttel vezeti a magyarokat a korán hadserege ellen. A szoborleplezéssel egyidejűleg leleplezik le a „Kapisztrán templom” új freskóit, melyeknek egyike Hunyady és Kapisztrán nándorfehérvári diadalát, a másik Horthy Miklós kormányzó úr őfelméltóságával az élen a magyar nemzeti hadsereg bevonulását ábrázolja.

A városok és falvak viszonyaiknak megfelelőleg alakítanak helyi bizottságokat a Kapisztrán kultusz megőrzésére s ébrentartására s az országos ünnepély napján, valamint már most az évfordulón rendeznek a keresztény egyházak, a társadalom, a nép bevonásával istentisztele-

Hiszek egy Istenben! Hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámaszásában! Amen.

teket, szónoklatokat, színelőadásokat, népünnepélyeket, stb.

A tábori püspök „Kapisztrán” című szindarabját az országos ünnep alkalmából valamennyi szintársulat elő fogja adni a szobor alapja javára.

Egyébként a szobor költségeit a tábori püspök könyvének, Kapisztrán-képeknek, ünnepélyeknek és előadásoknak jövedelméből és teljesen önkényes adományokból vélik előteremteni akként, hogy a netán előálló pénzmaradványt, mint „Kapisztrán János hadjárva alapítvány”-t fogják letenni a kormányzó úr öfömlétsége védnöksége alatt álló „Honszeretet nevelőintézet” kezelésébe.

A szoborleplezés napján fogják leleplezni azt a márványtáblát is, melyet a „Honszeretet egyesület” helyez el a „Kapisztrán templom” oldalfalában.

A lélekemelő, egyetemes keresztény ünnepségre előkészületek folynak országszerte.

A nándorfehérvári hadjárat.*)

Irta: nagymégyeri Raics Károly.

Előzmények.

Konstantinápolyt a törökök 1453. május 29.-én vették el az utolsó görög császártól. IX. Konstantintól s eként Európában szilárdan megvetették lábukat. Konstantinápoly eleste a keresztény világra bár nagy hatással volt, azonban ez a hatás nem volt maradandó. Arról volt t. i. szó, hogy a török félhold ellenében a kereszt hatalmát megoltalmazzuk. Megkezdődik tehát a két erkölcsi világnézet harca egymással, melyben a keresztényeségen felépült nyugati művelődés védelmét Magyarország oly dicsőséggel látta el. Mivel pedig a félhold elleni védelemben sem Németország, sem Európa többi fejedelmei a kellő áldozatkészséget nem tanúsították, V. Miklós és utóda, III. Calixt pápa a török ellen keresztes háborút hirdettek. Ilyen viszonyok között került Kapisztrán János is 1455-ben Magyarországra, hol őt szívesen fogadták.

A török veszedelem közvetlenül Magyarországot fenyegette, melyet a szultán a legveszedelmesebb és leghatalmasabb ellenfeléül ismert el s mint ilyent tehát mindenek előtt ártalmatlanná akart tenni.

A budai országgyűlés már 1454. január havában elhatározta, hogy a fenyegető veszély elhárítására hatalmas hadsereget szervez.

Az ország főkapitányává Hunyady Jánost választották meg és midőn őt a hadsereg szervezésével megbízták, egyszersmind intézkedtek a hadiköltségek felől, megállapítván a módot is, amely szerint a netán szükséges fölkelésnek végbemenni kell. Mivel pedig a hadsereg szervezésének tervezett módja az ország erejét rendkívüli módon igénybe vette, az ország rendei kinyilatkoztatták, hogy ilyen áldozatokat csak ezen alkalomból követelnek, mert nem akarják a hazát és a trónt Konstantinápoly sorsára íttatni. Az országgyűlés ezen határozatát Hunyady jelentette a királynak, V. Lászlónak, ki akkor Prágában tartózkodott.

II. Mohamed nem készült ugyan azonnal Magyarország

ellen, hanem igenis Szerbia ellen. Hiába ajánlotta fel a 87 éves Brankovics a hódolatot és adófizetést, a szultán azon a jogcímen, hogy neki, mint közelebbi örökösnek, a szerb trónra több igénye van, Szerbia egyszerű átadását követelte.

Brankovicsot csak a magyarok menthették meg. Ezen célból nem restelte, hogy Erdélybe Hunyadyhoz siessen s tőle segítséget kérjen. Ez minden régi gyűlöletet és bosszút eltemetve lelkében, azzal vélt rajta segíteni, hogy 1454. augusztusában a Dunán átkelve, betört Bulgáriába s több ellenszegülő török csapat megsemmisítése után, az országot feldulva egészen Tirnováig nyomult elő s innen gazdag zsákmánnyal tért vissza Magyarországra.

Hunyady Bulgáriába való betörésének hírére Mohamed seregével azonnal Szófiáig nyomult elő. Itt azonban hírül vevén, hogy a magyar hadsereg már visszatért, seregének egy részét Bulgária fedezésére visszahagyja, a többivel pedig Szerbiába tört be. Ennek a hadseregnek csak a gyalogsága állott kb. 20.000 emberből, miből annak nagyságára következtethetünk. Brankovics megparancsolta a szerbeknek, hogy a magyaroktól remélt felmentő sereget a megerősített helyeken várják be. Nem lévén ellenséges hadsereg, a török sereg több részre oszlott. Amíg Mohamed szultán Szendrőt és Osztroviczát fogta ostrom alá, addig Firuz bég lovassága az egész országot bekalandozta, miközben 50.000 foglyot gyűjtött össze. Osztrovicza hamarosan elesik s lerombolják, midőn Szendrő ostroma közben a szultán hírére vette, hogy Hunyady felmentő serege élén Szendrő ellen jön. Erre Mohamed szultán Szendrő ostromával felhagy, a Firuz béget Krusevácnál 32.000 főnyi sereggel visszahagyva, Filippopoliszba ment, hogy a következő évi hadjáratra felkészüljön.

Hunyady azonban Szerdrónél átkel a Dunán s felhasználva a török hadsereg különválását, a közelebbiket, vagyis a Firuz bég seregét Krusevácnál a sűrű közben meglepően megtámadja, szétverte s a béget több ezer emberével fogságba ejtette. Innen Hunyady Pirot-nak tart s annak elrombolása után hírül véve, hogy a szultán Szófiából egész erejével ellene előnyomul, Widdinen át újból Nándorfehérvárra érkezett, hol a szultán támadását bevárni akarta. Mivel pedig a szultán a magyarok elvonulásával megelégedett, a hadjárat további folytatását ő sem erőszakolta s Konstantinápolyba visszatért.

Ezen előzményekből azt látjuk, hogy mind a két hadsereg egymás ereje és harciképessége iránt a kellő tisztelettel viseltetett. Olyféle tapogatózás lehetett az mindkét részről a hadsereg gyengéinek kikémlése tekintetében, mely törekvés közben az ellenség hadászati gyengeségét t. i. a hadsereg erejének megosztását kihasználni Hunyady nagyszerűen értette, miként azt Krusevácnál be is bizonyította.

Időközben a segélycsapatok rendelkezésrebocsátása tárgyában a nyugateurópai hatalmakkal folytatott tárgyalások eredménytelenül végződtek. Bár sikerült Aemas Sylvius és Kapisztrán Jánosnak a német és olasz fejedelmeket 10.000 lova és 30.000 gyalogos kiállításának ígéretére bízni, mivel azonban a segély kellő időben meg nem érkezhetett, az egész hadjáratnak is abban kellett maradnia. Így hát 1454-ben elmulasztották azt az alkalmat kihasználni, melyről Hunyady azt mondta, hogy kedvezőbb alig fog kinálkozni a török uralom megtörésére.

A hadjárat.

1455. tavaszán a szerb határon levő török erők parancsnoka, Isabeg, azt jelentette a szultánnak, hogy a szerb belső viszonyok folytán könnyű volna Szerbiába behatolni. Ugyanis Szerbiában a szerb fejedelem halálának hamis

*) Használt segédforrások:

- Rónai Horváth — Magyar hadi krónika.
 Az egyetemes Hadtörténelem vázlata.
 Balanyi György — Nándorfehérvári ostroma és felmentése.
 Fraknoi — A magyar nemzet története.
 Bárnay — A hadügy fejlődésének története.
 Kupelwieser — Die Kämpfe ungarns mit den Osmanen.

Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország!

hírére polgárháború tört ki. Erre a szultán újból betört Szerbiába s Novobrdo, Szerbia egyik leggazdagabb, ezüsbányászatáról ismert s megerősített helyét ostrom alá fogta, majd el is foglalta. Még más város is a törökök kezére került, mint pl. Krusevacz. Mivel azonban a szultán figyelme az Archipelagus hatalombakerítésére irányult, visszatért Konstantinápolyba, hogy a flottához közelebb legyen. Így hát minden további vállalkozást Szerbia ellen egyelőre abbahagyott.

Ami késik azonban, az nem múlik. Hunyady nagyon jól tudta, hogy a szultán Magyarország ellen tervezett hadjáratánál: tervét nem ejtette el. Brankovics is érezte ezt, mikor a győri országgyűlésen, továbbá a királytól Bécsben segílyt kért. Hunyady önzetlen hazaszeretete és nemeslelkűsége ezekben a nehéz időkben tünt ki legjobban, mikor a hazát veszélyben tudva, minden a múltban őt ért egyéni sérelemtől megfeledkezve, lelkesedésében saját költségén 10.000 főnyi sereg kiállítását ajánlotta fel. Ugyancsak 10.000 főnyi sereget ajánlott fel Brankovics is. Azonban a külföldi fejedelmekkel az alkudozás oly sokáig tartott, hogy Brankovics tovább nem várhatván, a szultánt kiengesztelte s Szendrőbe visszatért. Így hát a következő évben lefolyt eseményeket is tétlenül szemlélte.

A dicsőséget azonban nyomon szokta követni az ármány. Így volt az Hunyadi János esetében is, kinek dicsőségét az udvarnál mindenféle gyanúsítással és vádaskodással viszonzták, azt fogva reá, hogy a koronára vágyik s hogy magát most is a király felett állónak képzei. A hangulat ellene az udvarnál annyira kiélesedett, hogy Cilley őt 1455 május havában szabadságától, sőt talán életétől is megfosztani igyekezett. Hunyadi sérelmét az egész ország magáévá tette s talán polgárháború tör ki, ha a közfigyelmet nem a török háború köti vala ismét le.

Már 1455 télén megtett Mohamed minden előkészülete: az 1456. év tavaszán Magyarország ellen megindítandó háborúra. Ily nagyszabású hadi készülődést, melyek bámulatba és rettegésbe ejtették az egész nyugati kereszténységet, Európa még nem látott. A határ mentén nagy csapatösszpontosítások történtek s mindenféle hadikészleteket halmoztak ott fel. Űszkűbben és Krusevácon óriási nagyságú ágyúkat; bombavetőket és más romboló szerszámokat öntöttek, amelyeket a Moraván készen várakozó hajókra vontattak s azután a Dunán felfelé a vár alá szállították. Mindebből arra lehetett következtetni, hogy a szultán mindenekelőtt Nándorfehérvárt akarja ostrom alá fogni.

A veszély azonban nemcsak közvetlen Magyarországot, hanem az összes vele határos országokat is egyaránt fenyegette. Erre való tekintettel küldte ki a pápa Carjaval bibornokot Frigyes császár és László királyhoz, hogy a kettő között fennálló ellentéteket elsimítsa. Bár az neki nem sikerült, azt azonban keresztülvitte, hogy a magyar országgyűlést még 1456 januárjában összehívták. Ezen Carjaval bibornok a rendeket arról biztosította, hogy az clasz hajóhad már felszerelés alatt van, az arragniai és burgundi segílyhadak pedig a nyár folyamán okvetlen megérkeznek. A rendek új adókat vetettek ki és a várható keresztiesek elhelyezéséről és élemezéséről is gondoskodtak, végül buzdítva Kapisztrán János ékesszólásával, az aratás utánra támadó hadjáratot határoztak a török ellen.

Az országgyűlés hangulata általában emelkedett és lelkes volt.

Miközben a rendek arról tanácskoztak, hogy a háborút mikor kezdjék meg és azt hogy vezessék, április 7-én az a híradás érkezett meg, mely szerint a török sereg már útban van vizen és szárazon Nándorfehérvár ellen.

Erre a hírrre a sereg kiállítását és a felkelést azonnal elrendelték és úgy a pápát, valamint Németország feje-

delmeit, az olasz államokat sürgösen segílyre hívták, mert itt nem pusztán Magyarország, hanem az egész keresztény világ fenmaradása forgott kockán. III. Calixtus pápát a király nevében arra is kérték, hogy a pápai flottát haladék nélkül indítsák útba Konstantinápoly ellen.

Hunyadi, kit a fővezérséggel megbíztak, azonnal Nándorfehérvárra sietett, annak védőőrségét saját embereiből még 7000-el megerősítette, tüzérségi felszerelését pedig részben más városokból elvont hasonló felszereléssel, ágyúval, löporral stb. szaporította és a várat eleséggel bőven ellátta. Czilley azonban, aki Hunyadi győzelme esetén a király mellett elfoglalt állását és mindenható befolyását kockán forogni látta, mindenképen azon merkedett, hogy Hunyady tervének megvalósulása elé nehézségeket gördítsen. Ilyképen ő a főurakat hazaáruló módon a felkeléstől elvonni igyekezett. Első gondja volt, hogy Lászlót vadászat ürügye alatt Budáról Bécsbe vezesse, mire a már gyülekező urak nagy része is jószágaira tért vissza.

Hunyady nagy lelkét azonban még ez az árulás sem volt képes megingatni. Ment tovább a maga útján, melyei az ország és a kereszténység megmentése érdekében betartani jónak látott. Sógorát, Szilágyi Mihályt Nándorfehérvár parancsnokává nevezi ki; Carjaval bibornoknak, ki egyik kereszties csapat élén Péterváradnak tart, Szegeden azt a tanácsot adja, Czilley ármányainak ellensúlyozására a király mellé Bécsbe menjen; a Magyarországon toborzott keresztiesek gyülekező helyeül Kapisztrán vezetése alatt Szegedet jelöli ki. Majd pedig, hogy Nándorfehérvárnak vizen való ostromát is megnehezítse a Dunán Péterváradnál s később Szalánkemennél 200 különféle hájt gyűjtött össze.

Érdekes, hogy míg a közép- és kismemesség soraiból is számosan felvették a keresztet, az urak bomlasztó példájának hatása alatt azonban csak igen kevesen jelentek meg a gyülekező helyen. Innen van az, hogy a keresztiesek számát némelyek 40.000, sőt 60.000 főre teszik, de ez nyilván azok száma, kik a keresztet feltették, de nem azoké, kik tényleg megjelentek. A valósággal megjelent keresztiesek száma alig volt több 10—15.000-nél, legfőlebb azonban 20.000. A kereszties tábor majdnem kizárólag az alsóbb, néprétegekből verődött össze. A legtöbben kardokkal, dorongokkal, ólmosbotokkal, parittyákkal, nyilakkal voltak felfegyverezve. Harci értékük vajmi csekély volt. Hunyady már a szegedi táborban igyekezett őket valamennyire begyakorolni, de az idő már rövid volt ahhoz. Ez okból tehát nem sokat várt tőlük.

Mohamed szultán ez alatt július elején legalább 150 ezer főnyi sereggel, 300 ágyúval és 200 hajóval, melyek között számos nagyobb hadigálya volt, Nándorfehérvár alá érkezett s a várostól délre a Száva és a Duna között szállott táborba. Ágyúival július 4-én kezdte meg a vár lövetését.

Nagyon valószínű, hogy Hunyady hadseregével két csoportban érkezett Nándorfehérvár alá. Egy kisebb csoport június 22-én Temesvárott, 25-én pedig már Kévíben állott. Ez a csoport Dunán, a török flotta odaérkezése előtt kelhetett át, tehát valószínűleg június végén, mert július elején az ellenség előre küldött csapataival már érintkezésben volt, az tehát az ellenséggel való folytonos harcok között még július első napjaiban érkezhetett meg Nándorfehérvár alá. míg főereje, hol ő maga is tartózkodhatott, továbbá Kapisztrán az ő keresztieseiével és a hajóhad július 14-én Zimonyhoz közeledett. Menet alatt a hajóhadat a Duna jobb partján előnyomuló sereg fe-
dezte.

Július 4-től 14-ig tartott lövetés a vár külső övének erődeit és tornyait már csaknem a földig rombolta le. 31

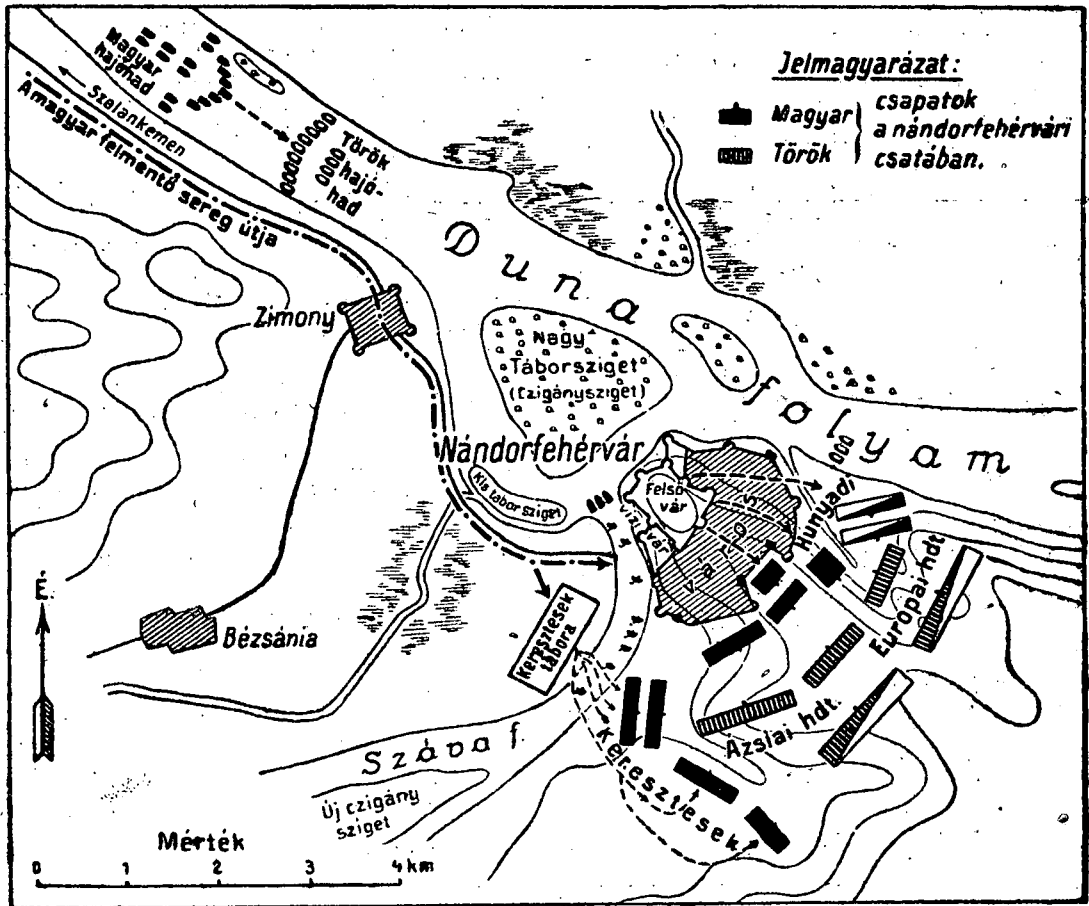
Hiszek egy Istenben! Hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában! Amen.

már a második fal sem állhatott soká ellent. Ily körülmények között nagy szükség volt a felmentő sereg mielőbbi beérkezésére. Igen ám, de a vár Zimony felett a Dunán is el volt zárva. Mohamed ugyanis 60 nagyobb gályái és kb. 150 kisebb hajóból álló flottáját ott a vár tüzkörletén kívül összeláncoltatta. Az ellenség flottáját kellett tehát előbb áttörni. Ezt pedig olyképen hajtották végre, hogy mialatt a jobbparton menetelő sereg a török hajókat ágyúival lövette, a magyar hajók hajtva a Duna árja és az evezők által, hatalmas lökemei nekimentek a török hajóvonalnak. Ugyanakkor Hunyady utasítására a Nándorfehérvárt hevenyében felszerelt mintegy 40-50 hajó

juk szükség volt és azt Hunyady elrendelte. Számuk egyébként folyton gyarapodott.

Mohamed az ostromot most már fokozott hevességgel folytatta; megesküdött, hogy nemcsak Nándorfehérvárt foglalja el, hanem két hónap alatt egész Magyarországot is meghódítja. Még azzal is keveset törődött, hogy az olasz flotta a Helleoprutus partjain zsákmányolt. A vár lövetése éjjel-nappal szakadatlanul tartott, miközben a törökök ama kísérlete, hogy a városba benyomuljanak, többször megismétlődött. Az ágyúdörgést állítólag még Szegeden is hallották. Az ostrom egyik vezetője Karadscha,

Nándorfehérvár ostroma és a nándorfehérvári csata 1456. július 22-én.

hátulról támadott. Öt órai kemény küzdelem után sikerült végre a török flottát legyőzni és annak legnagyobb részét megsemmisíteni, illetőleg szétszórni. Három nagy gályát 500 emberrel elsüllyesztettek, négyet elvettek, a többi erősen megrongálva elmenekült, de azokat is nem messze a török tábor mögött partra húzták és legették; hogy a győzők kezei közé ne kerüljenek.

A Duna immár szabad lett, a Nándorfehérvárral való összeköttetés így módon helyre állott, ami különösen a betegség és veszteség olytán megfogyatkozott védő csapat, nemkülönben a harci eszközök pótlása szempontjából volt fontos. Hunyady és Kapisztrán megérkezésével a védősereg nyomasztó szelleme is emelkedett.

A keresztényesek tábort a várövön kívül a vár átellenében a Száva balpartján jelölték ki. Hunyady parancsára halálbüntetés terhe alatt tilos volt a folyón átkelni. A vár falain azokat csak oly mértékben alkalmazták, amint rá-

a ruméliai béglerbég volt, kit július 20-án egy teli találat teljesen szétszakgatott.

Mohamed július 21-én általános rohamot intéz a várra, melyet 24 óráig tartó heves lövés előzött meg. A szétlőtt falak nyílásai körül éjjel-nappal a legvadabb kézi tusa folyt. Bármily halálmegevetéssel harcoltak is a keresztényesek, a folyton érkező újabb s újabb erőkkel szemben alig bírtak már helytállani, minek következtetésül a törökök a külső városba lassanként benyomultak, sőt éjjel már a vár előtti árókban is megvetették lábukat. A legelkeseredettebb küzdelem a híd körül folyt.

Hunyady és Kapisztrán, mint a védelem lelkei, a várnak egyik toronyából figyelték a tomboló csata hullámszát, előbbi parancsokat osztogatva, majd bátorítva a csüggedőket, utóbbi a keresztet lóbázva, harsány hangon Jézus nevét kiáltva a harcolóknak.

A janicsárok dühös rohamai szakadatlanul ismétlőd-

Csonka Magyarország nem ország, egész Magyarország mennyország!

nek s a kereszties zászlót már-már a félhold váltja fel, amit csak Dugonics hősie önfeláldozása akadályoz meg, midőn az elkezeredett védők egy része végső kétségbeesésében olaj- és szurokba mártott égő rőzsecsomókat dob le a falakról a támadókra. Ez az eljárás nemcsak nagy pusztitást és rendetlenséget okoz soraikban, de közöttük páni rémületet is idéz elő, minél fogva azok a vár közeléből hanyatt-homlok menekülnek. Napfelkeltekor a vár és a külső város már teljesen mentesek az ellenségtől.

Hunyady az eredménnyel bár meg volt elégedve, azonban attól tartva, hogy a fegyelmetlen keresztiesek meg gondolatlanságból könnyen kelepcebe kerülhetnek, szigorúan megültotta, hogy az üldözést a külső városon túl is folytassák. Ehelyett arra számítva, hogy a törökök a támadást újból kezdik: elrendelte, hogy a külső várost védelemre ismét megszállják. Azonban az üldöző keresztiesek fegyelmetlensége és a menekülők ama lelkiállapota, melynél fogva rémületükből egyhamar felocsudni nem tudtak: új helyzetet teremtet. Ugyanis a keresztiesek egyik kis csoportja üldözés közben a városon kívüli egy kis halmon állást foglalt, hova egyesek a szigorú parancs dacára mégis utának sompolyogtak. Ennek a haroknyi csapatnak ilymódon sikerült az ellenség egy kis lovascsapatának a halom ellen irányuló támadását visszautasítani. Ezen a kis eredménnyel való felbuzdulás a városból mindig többeket csábított ki, kik azután a falakban tartózkodó török balszárnynak fordultak. A csapat természetes ösztönének emez önkéntelen támadásban megnyilvánuló kezdeményezése fokozatosan még nagyobb irányokban ragadta magával a keresztieseket a Szivamenti táborból. Ilyképen ezen természetes továbbterjeszkedés folytán lassanként átkaroló, majd később oltalmazó és fejlődött ki a szemben levő török balszárnny (ázsiai hadtest, ellen.

Az eseményeknek a török balszárnnyon lejátszódott eme váratlan fordulata, úgyszintén az a kíméletlenség, melylyel e látható eredményeken fellelkesült keresztiesek támadásaikat felsőbb akarat és parancs nélkül is folytatják: az ellenség soraiban még nagyobb rendetlenséget és fejtelenséget idéztek elő úgyannyira, hogy azok tabortól felé visszavonulva, futóárkaikat egymás után adják fel. A herci hevülettől elragadt keresztiesek a török táborba is benyomulnak és ott zsákmányolni kezdenek.

Kapisztrán, ki az eseményeket az egyik toronyból szemlélte, attól tartott, hogy ez a törökök részéről csak cselvetés, ismerte továbbá a tömeg lelkét, joggal gondolta, hogy bármily kis balszerencse könnyen val rémületet idézhet elő a fegyelmetlen keresztiesek között, mi által az eddig elért eredmények is megsemmisülnek: a további üldözéstől őket minden eszközzel visszatartani igyekezett. Befolyása azonban reájuk neki is megszűnt.

Ez az a pillanat, midőn ismét Hunyadynak kell beavatkoznia, hogy egy lapra mindent feltéve, vagy megszüntesse győzelmét, vagy kockára tegyen mindent. Alkalmazkodik tehát a helyzethez. Megbízható csapatjával a keresztiesek támogatására kirohan a várból. Ez a meglepő fellépés nemcsak visszavonulásra bírja a keresztieseket, hanem a törökök egész ágyútelepét is a kirohanók kezére juttatja. Természetes, hogy ezek az ágyúkat most már a visszavonulók felé fordítják.

A szultán hadseregének veszélyes helyzetét, amelybe ágyúinak elvesztése sodorta, látva, személyes befolyásával igyekezett a részére hátrányosan megingott egyensúlyt helyreállítani, midőn ő maga állt tartaléksapatainak élére, melyeket személyesen vezetett többszöri rohamra. Csakhamar azonban megsebesül. De mikor már a legmegbízhatóbb csapatok, a janicsárok is megtámadják az enge-

delmességet, valoban nem maradt más hátra, mint a visszavonulás, melyet a szultán alkonyat beálltával el is rendelt.

Mielőtt azonban ez bekövetkezett volna, a Duna mentén portyázásából visszatért, mintegy 6000 főnyi lovasság még megkísérelte, hogy a helyzeten kedvezően változtasson; ennek beavatkozása azonban az üldöző megtorpanásán kívül mit sem idézett elő.

A szultán megvert hadseregével együtt, mindenét visszahagyva, még az éjjel Szófia felé visszavonult. Visszavonulása nemsokára vad futássá fajult, melyet Szófiánál is csak a legkíméletlenebb eszközök alkalmazásával tudott megállítani.

A törökök üldözéséről a csapatok állapota, elégtelen felszerelése és a keresztiesek fegyelmetlensége miatt szó sem lehetett. Bölcös önmérsékletre és a helyzet helyes megítélésére vallott tehát Hunyadynak az az elhatározása, hogy arról lemondott. A német, osztrák és cseh keresztiesek a csata napján még csak Budáig érkeztek.

A nándorfehérvári győzelem, mely a legvérmesebb eredményeket is felülmultha, a keresztieséget fenyegető veszélyt évtizedekre megszüntette.

Azonban Hunyady nem sokáig élte túl Nándorfehérvár felmentését. Husz napra a győzelem után, a háborúban szerzett betegségében, Zimonyban, Kapisztrán karjai között meghalt.

Két és fél hónap mulva hős lelkű és hű barátja, Kapisztrán is követte őt az örökkévalóságba.

Ahhoz, hogy a nándorfehérvári hadjáratból a kinálkozó tanulságokat levonva, a győzelmet katonai szempontból méltányolni tudjuk, szükséges, hogy mind a magyar, mind pedig a török hadsereget legalább általában ismerjük.

A magyar hadsereg.

Bár a hadsereg kiegészítése a banderialis rendszeren alapult, az ilyenmódon felállított fegyveres csapat mégis csak jelentéktelen része volt Hunyady hadseregének. Ehhez még a Hunyady részéről felajánlott 10.000 (más forrás szerint 7.000) fegyverest, valamint a Korogh Mihály macsósi bán, Kanizsay és Szilágyi Mihály kevés számú fegyvereseit számítnunk kell. A hadsereg zöme kétségtelenül Kapisztrán keresztieseiből állott. Ha már most a harcban csakugyan résztvett keresztieseket 20.000-re becsüljük és még néhány ezer szerb résztvevőt is hozzá számítunk, Hunyady hadserege a 40.000-et alig haladta felül.

Fegyverzete: a legkülönbözőbb volt. Főfegyverük a nyíl. Nehezen hihető, hogy már lőfegyvert is alkalmaztak volna, bár a lőfegyver használata Magyarországon is gyorsan terjedt. Ezen kívül könnyű sisak, lándzsa, paizs és buzogány. A kereszties had kard, ölmos bot, dorong, parittya, nyilakkal volt felszerelve.

Hadviselés terén jelen esetben főként csak a várvívásról szólhatunk, melynél kétségbeesésükben legkegyetlenebb eszközök használatától sem riadtak vissza (szurokba mártott s meggyújtott rőzse). Egyébként: roham, kézitusa. Nyílt harcokban fegyverzet szerint. A nagyobb tömeg könnyű fegyverzetű volt és a régi harcmódorhoz volt hű. A kisebb rész a nyugateurópai, vagyis a lovagok harcmódját alkalmazta, bár a lovagrendszer Magyarországon gyökeret verni soha sem tudott.

Szelleme: emelkedett, fanatizált.

Fegyelme: csak a megajánlott fegyveresekben lehetett erről szó, kiket Hunyady tekintélye és az iránta való tisztelet készítetett erre.

A török hadsereg.

A török hadsereg már ebben az időben két részből állt: az állandó hadseregből, melyhez a *lovasság* (szipahi, és a gyalogság (jenicseri) tartozott és a hűbéres hadakból. Ugy a rendes létszámmal bíró lovasság mind a gyalogsághoz még irreguláris lovasság és gyalogság is csatlakozott.

Fegyverzete: főként nyil. A tüzérség számos ágyúval, melyek között kiváltképen a Nándorfehérvár ostromához Krusevác és Üszkübben készültek, némelyike 24 arasz hosszú és 5 arasz méretű volt. Azonkívül közöttük oly nagy mozsár is volt, melynek öblében egy ember ülhetett, melyek tehát roppant súlyú kőgolyókat vetettek.

Hadviselés terén a konkrét esetben szintén csak a várivásról beszélhetünk. A tüzérség 24 órával előbb megkezdődő tüzharcanak, a várfalak lerombolása s ezzel együtt a védő erkölcsi erejének megrendítése volt a célja. Ugyancsak modern szellemben látjuk a lovasságot is alkalmazni, mely szerint az magát az üldözőre veti, hogy a visszavonuló gyalogságot lélekzethez juttathassa.

A török hadsereg *szellem*e, vallási fanatizmusánál fogva, kitünő volt. Egyes részei számtalan harctéren együtt harcolva, összeszoktak. Az az eszmény vezérelte őket, melyet Mohammed teremtet meg. Ennek vallása a katonai *feylelem*nek is erős vára, mert a szeszies italoktól való tartózkodás, kétes hírű nők és a kártya nem lazítják a feylemet. Ez a feylemezetsége a hadseregnek a nagy Szulejman haláláig tart, mely után a féket úgy is nehezen tűrő janicsár sereg lett a helyzet ura s így, a feylemetlenség is elharapódzott lassanként az egész török hadseregben.

Tanulságok.

A nándorfehérvári hadjáratból katonai szempontból két fontos tanulságot jegyezhetünk meg. Ezek egyike *a)* a csapatnak, másika *b)* pedig a hadvezérnek szól *a)*-hoz. Örökérvényű igazság, hogy az emberi lélek halálveszedelem iránt soha sem volt érzéketlen. Itt legfeljebb csak arról a különbségbeli fokozatról lehet szó, mely az egyes emberek lelkét olyankor azok erkölcsi nevelése, tehát vallási és hazafiui érzelte folytán a különböző korokban eltöltötte. A lélek eme kettős érzelte szab irányt az ember gondolkodásának és sűti rá annak jellemző bélyegét. Mennél erősebb a meggyőződése, továbbá mennél erősebb idegekkel tudja ezen meggyőződését képviselni, vagyis mennél *erősebb az akarata*, annál több áldozatra is képes ügyének diadalra juttatásában. Ahhoz, hogy ez az akarát megtörjön, az idegeket fokozatosan gyengíteni vagy otromba eszközök hirteleni alkalmazásával megrendíteni kell. Egy csapatot tehát mindenek előtt *lelkileg* kell legyőzni, azaz *akarátát* kell megsemmisíteni, hogy az a küzdelem célját feladja. Ezt az akarátot képviseli a *csapat szellem*e, a meggyőződésnek azon erejét pedig, mellyel a csapat ezt a szellemet minden vonatkozásában érvényre tudja juttatni: a *csapat feyleme*. A csapat lelki legyőzése alatt tehát szellemének tönkretételét és feylemének meglazulását értem. Minden további e kettőből önként következik. Így volt ez mindig, míg ember él e föl-

dön. Így volt ez Nándorfehérvárnál is, mikor az égő rözsecsomók hatása alatt a törökök elbátorítalanodva megfutamodtak és az engedelmességet megtagadták. Így volt ez a keresztiesek feylemetlen, tarka hadánál, melyet csak a *fanatizált hit szellem*e tartott össze. Ilyenhez a szerencse is szivesebben szegődik s takar el annál oly hiányokat, melyek fennállása *akkor pillanaton*nyilag fontos sem volt. Valamit — Napoleon szerint — tehát *kevesebb hibával* kell tenni, mint az ellenség. Így lesz ez a jövőben is.

Mindebből pedig az következik, hogy a magyar hazát naggyá, boldoggá tenni célzó vallási és hazafiui érzelteünket, vagyis a *szellemet hamisítatlanul s izzó lelkesedéssel* kell bevinnünk a nemzeti hadseregbe s azt *fanatikus meggyőződéssel* kell abban megszilárdítanunk. Abban tehát *igazságon, meggyőződéson, tekintélytisztelaten, áldozatkészségen és megnyugvason* alapuló *feylemet* kell meghonosítanunk.

Az elleséget *lelekben* csak ezzel a *két leghatalmasabb harceszközzel* fogjuk legyőzni, melyeknek *kifejlesztése és félelmesse tétele egyedül csak tőlünk függ*. Az a legfüggetlenebb joga minden embernek, melybe senki másnak beleszólása nincs.

Minden más csak természetes következése ennek az alapgyőzelemnek. *b)*-hez. A vezetés pillanatokon múlik s ezek ügyes kihasználásában rejlik a művészet. Ezeket a pillanatokot hirtelen felismerni és legteljesebb mértékben kihasználni a hadvezér kötelessége. Igaz, hogy tervei kivételére nézve vezető gondolatának kell lennie, mely az események előrelátható lefolyását megszabja, azonban a sors végzése őt is próbára teszi és kísértésbe hozza, melyet vagy kiáll vagy abban elbukik.

Hunyady felismerte ezt a nagy pillanatot, mikor a keresztiesek támogatására a várból kitört és azt minden erejével kihasználni igyekezett. Ő azt előbb tudta, mint mi, hogy *háborúban csak az elvesztett időt és az elszalasztott alkalmat nem lehet többé pótolni*.

Ő a háborút gyakorlatból ösmerte. Az ő nagy lelke annak minden lélektani vonatkozását feldolgozta és sajátjává tette. Csak így tehetett szert arra az öszönszerű érzésre, mely e pillanatokot felismeri és kihasználni tudja.

Van azonban ennek a hadjáratnak még egy más irányú rövid, de sokatmodó és értékes tanulsága, melyet történeti alapon megállapítani különösen *most* fontos és alkalomszerű. Ugyanis a nándorfehérvári hadjáratból első sorban annak a nyugati Európának volt haszna, mely míg egyrészt igéretének be nem tartásával később a másfé! századig tartó s következményeiben a nemzeti önállóságunk és függetlenségünk elte-
metésével járó török jármot zúdította nyakunkra, addig *most halaképen halálra ítélte*.

Azonban vigasztalódjunk! Hunyady közvet-

lenül halála előtt fiait és barátait *istenfélelem, hazaszeretet és egyetértésre intette.*

Ez a nemes és nagy lélek még utolsó pillanataiban is szükségesnek tartotta hangoztatni a magyar lélek fenntartó erejének eme hármás próbakövét, mert... *ismerte a magyart.*

Jegyezzük meg jól s véssük lelkünk mélyére ezt a magyar szentháromságot. Ennek jegyében *dolgozzunk, győzzünk, vagy haljunk!*...

Mert van bíró a felhők felett... Lesz tehát ez még másképen is!

A végek kötelelességei.

Csonka-Szatmár vármegye idei tisztújító közgyűlésén a megye újonnan választott alispánja, az izzóan hazafias érzésű: dr. Komoróczy Iván az alábbi beszéddel foglalta el hivatalát. A beszédben arról tett hitvallást és arra adott irányt, hogy mi a mostani viszonyok között a teendő, mi a sajnosan közeli végek hivatása s kötelelessége?

„A megtisztelő megbízatás nagy értékének teljes átérésével foglalom el az alispáni széket.

A lelkünkhöz oly közel álló, ősi vármegye mandátuma mindenkor valami különös beccsel bírt a magyar ember előtt, azért megilletődéssel fogadom a nagy kitüntetést, amidőn a törvényhatóság a mai nehéz feladatok közepette emel a vármegye vezető helyére.

A mandátumot forma szerint a jelenlevőktől nyertem ugyan, de érzem azt, hogy az *ideiglenes* határon túl lévő s most hallgatásra kényszerült testvéreink szolgálatára is kötelezve vagyok, amit annál is inkább fogadhatok, mert hiszen lelkemnek a fele amúgy is náluk van.

Ez alkalommal körvonalaznom kellene munkám tervzetét, programmul azonban új feladatokat, új célokat nem tűzhetek ki, csupán azon *nemzeti és morális* alapon nyugvó elveket, amikre nézve a közvélemény már teljesen kialakult, amiket szerte hangoztatnak a sajtóban és a fórumon. Ehhez alig van hozzáadni valóm, mert ha valaha, úgy ma áll az az elv, hogy: „res non verba” *tennünk és nem beszélnünk kell!*

Arra fogok törekedni, hogy ezen igazságokat minél kevesebbet hangoztassam, de éljenek azok a lelkemben és nyilvánuljanak meg mindig, minden alkalommal cselekedeteimben.

Programmom a munka lesz, mert a nagy összeomlás után egyedül ez menthet meg bennünket a végpusztulástól. *Ma minden magyar embernek dolgozni kell, még pedig a hajótöröttnek éjet és napot összetevő erkőkifejtésével, hogy a megmentett hajóroncsokból összeállított bárkával a világtörténelem nagy Océánján folytathassuk megszakított utunkat a nagy cél felé.*

Mindenek felett *a nemzeti célt kell szolgálnunk.* Ez a törekvés legyen a munkánk, legyen az imádságunk, ébren a gondolatunk, pihenésünkben az álmunk tárgya. És ez nem az annyiszor kigúnyolt idealizmus rögeszméje, hanem egy gyakorlati követelmény, maga a létkérdés, mert minden nép, a művelt nyugati éppen úgy, mint a primitív — sovinsztává vált és nemzeti törekvéseik hullámai át-gázolták a mi ezeréves hazánkat is. Minden nép nemzetét csoportosul és akkor — megkétséve bár — nekünk is tömörlőni kell, mert hiszen bennünket már nem lehet idegen

járomba törni, gyermekeinket pedig jött-menteknek nem neveljük.

Harcereink ma nincsenek, nemzeti küzdelmünk azonban ideiglenes határainkon belül folyik, amely küzdelemből tekintélyes osztályrész jut a vármegyének. Komoly harc ez, amit megtisztult lélekkel, teljes odaadással kell vívni, aki azonban erőtlén, az álljon félre, mert vét a szent ügy ellen, útjában van a társainak, mint a sebesült a rajvonalban.

Munkánkban a nemzeti törekvésen kívül az emberszeretet által kell vezéreltetnünk, mert ez a szellemi munkásság legfőbb feladata.

Hiszen az emberi egyenlőség eszméjének megalkotói, azok a nagy szívvel és nagy elmével megáldott mesterek, akik műtermükben elvonulva dolgoztak a magány csendes óráiban. *És jött egy mozgalom és annak nyomán egy átalakulás, ami abban állott, hogy a modell és a festéktörő-napszámos kiragadta a művész kezéből az ecsetet és most az alkotásra váró vásznon torzképek jelentek meg.*

Az a mozgalom, amit a tekintélyek lerombolása mellett az akkor istenített fiatal, vad erők rendeztek, a nagy emberi jogokat mivel sem vitte előbbre. Csak a hódító ellenségnek szolgáló forradalom volt az és amikor már a nyomorban egyenlővé váltak az emberek, a fiatal vad erők eltűntek és végül is egy régi tekintély, egy hetvenöt-éves aggastyán: *Gróf Apponyi Albert* állt a bírák elé, hogy megbecstelenített nemzetének védelmére keljen.

Eppen azért, *hogy a fejlődés természetes útján tova haladhasson a mi nemzetünk is, szükséges intézményeink tekintélyének helyreállítása.*

Ezen intézmények sorába tartozik a vármegye, amelybe a legmodernebb igények is beilleszthetők, *tisztikára előtt pedig a becsület kérdése az, hogy a forradalmi demagógok, kommunista népbiztosok, majd a prefektusok és prétorok uralma után beigazolja, hogy működése nem a francia forradalom és a régi Róma utánzásának karneválja, hanem egy becsületes munka, amit a puritánság és emberszeretet jellemez.*

Amidőn megválasztatásunkért tisztviselőtársaim nevében és saját részemről hálás köszönetemet fejezem ki, kérem a törvényhatóság további támogatását.”

A turáni eszme.

„A magyar-kínai faj- és nyelvrokonságot sokan még vitás kérdésnek tartják, pedig ránk nézve igen fontos, vajjon ez a 400 milliót számláló nép a turániak közé számítandó-e, vagy sem?”

„Podhorszky Lajos munkája a magyar nyelv szavait kínai gyökökből vezeti le.”

Podhorszky levezetéseiből folytatólag a következőket adjuk:

II.

MAGYAR :

bűjik
buk
bö
bök
bong
bör
tág
táj
táfony
tál

KINA :

pü, bu = rejtőzködni.
po, pu, Hokkjenben = pok, puk.
pe, fe, koreaiul: pö, fö = gazdag.
po, Hokkjenben pok = csipni.
fung = a méh.
pé, koreaiul: pö = bör.
tá = nagy, táj = kiterjedt.
táj = fel föld.
t'o, Hokkjenben: t'ok = a nyál.
tán, tibetül: däl = egy kis edény elemózsia részére.

MAGYAR	KINA:	MAGYAR:	KINA:
tanya	<i>tang</i> = palota, rezidencia.	lank	<i>láng</i> = kimerült, lankadt.
tar	<i>tú</i> , koreaiul: <i>tur</i> = tarfejű.	lány	<i>lang</i> és <i>leang</i> = a mennyasszony.
táv	<i>tao</i> = az út és terjedni.	le	<i>le</i> = leszállni.
tó	<i>tó</i> = álló víz (a kínai <i>tang</i> , <i>ting</i> = tó megfelel a magyar tenger és a szumir dingir-nek.)	lemez	<i>ljen</i> , régebbi: <i>ljém</i> = vékony, sik.
tő	<i>te</i> , koreaiul: <i>tō</i> = tő.	le	<i>le</i> = vizes, könnyű bor; koreaiul: <i>lör</i> , ami a magyar lőré-nek megfelelő.
tők	<i>tje</i> , Hokkjenben: <i>tek</i> = a dinnye. Magyarban az ehető tökök <i>úritök</i> -nek nevezik, mely elnevezés a mandzsú <i>uri</i> (= dinnye) elnevezést is megörizte.	ló	<i>lo</i> = fehér ló fekete sörénnyel.
tönk	<i>ting</i> = a törzs.	lob	<i>lo</i> , Hokkjenben: <i>lop</i> = égni.
tör	<i>t'ó</i> , koreaiul: <i>tór</i> = törni.	lob	<i>ljo</i> , Hokkjenben: <i>lop</i> = lopni.
tör	<i>te</i> , koreaiul: <i>tō</i> = borotva.	lomha	<i>lwan</i> , koreaiul: <i>lom</i> = rest.
törvény	<i>tao-li-vén</i> azok az elemek, melyekből a magyar „törvény” alakult.	lök	<i>lenh</i> , Hokkjenben: <i>ljuk</i> = eldobni.
	<i>tao</i> = az út, a principina az intelligencia, az állam.	mag	<i>muh</i> , Hokkjenben: <i>muk</i> , <i>mak</i> = vetőmag.
	<i>li</i> = a törvény.	mar	<i>mo</i> , koreaiul: <i>mor</i> = a fogakkal fogni.
	<i>vén</i> = a stílus, írás.	méh	<i>mjih</i> = méz.
tud	<i>tu</i> = figyelmesen olvasni, tanulmányozni.	mi?	<i>mo?</i> = kérdő névmás.
	<i>da</i> = segédige (= tenni).	nap	<i>nje</i> , Hokkjenben: <i>njep</i> = a fény, ragyogás.
tunya	<i>tun</i> = tompa, rest, buta.	nő	<i>nō</i> , <i>nū</i> = a nő.
tű	<i>té</i> , koreaiul: <i>tō</i> = hegy.		
dal (dana)	<i>tan</i> , <i>dán</i> = zenét énekkel kíséreni.		
díj	<i>ti</i> , <i>di</i> = kárpótlást fizetni.		
dínye	<i>tien</i> , <i>dien</i> = édes, <i>tje</i> = dinnye.		
dob	<i>to</i> , <i>do</i> , Hokkjenben: <i>top</i> = kerepelő a csapatok összehívására.		
duna	<i>tung</i> , <i>dung</i> = gyorsfolyású folyam.		
gyep	<i>ye</i> , Hokkjenben: <i>yep</i> = levél, fű.		
gyermek	<i>ye</i> , koreaiul: <i>yer</i> = utódok.		
	<i>mek</i> , Hokkjenben = csemete.		
gyik	<i>yih</i> = a gyik.		
gyors	<i>yo</i> , koreaiul: <i>jor</i> = gyorsan, előre ug-rani.		
s	<i>si</i> = és, is, s.		
savanyú meggy	<i>szvan-mej</i> .		
semmi	<i>senmo</i> .		
sekély	<i>si</i> , Hokkjenben: <i>sek</i> = a gázló.		
sötét	<i>szje</i> , Kantonban: <i>szjet</i> = sötét.		
seper	<i>szjue</i> , Hokkjenben: <i>szjöp</i> .		
szibbad	<i>si</i> , Hokkjenben: <i>sip</i> = elhalni.		
zsinég	<i>sing</i> = kötél.		
zsir	<i>szje</i> , koreaiul: <i>szjér</i> = zsíros.		
zsong	<i>sing</i> = hangzás.		
száll	<i>szán</i> = szállásolni.		
széd	<i>szje</i> , Kantonban: <i>szjet</i> = gyűjteni és összekötni.		
szén	<i>szin</i> = laszén, tüzelő anyag.		
szép	<i>szje</i> , Hokkjenben: <i>szjép</i> = fehér tiszta arc.		
szer (rag)	<i>tsze</i> = ugyanúgy használva, mint a magyar szer rag.		
szid	<i>tszih</i> , Kantonban: <i>tszit</i> = gúnyolni.		
szikla	<i>szih</i> , Hokkjenben: <i>szik</i> = szikla.		
szí, szop	<i>szo</i> , Hokkjenben: <i>szop</i> = színi.		
szív	<i>szin</i> (<i>szim</i>) = szív.		
szó	<i>szó</i> = beszéd a néphez.		
szobor	<i>szo</i> , Hokkjenben: <i>szop</i> = faragni. Mongolban: <i>szoborkan</i> = oszlop.		
csak	<i>csih</i> , Hokkjenben: <i>csak</i> = csak, egyedül.		
csap	<i>csa</i> , Hokkjenben: <i>csap</i> = ütni.		
csata	<i>csa</i> , Kantonban: <i>csat</i> = csata.		
csen	<i>csen</i> = fosztogatni.		
csere	<i>csi</i> , koreaiul: <i>cser</i> = cserekereskedés.		
csinál	<i>csing</i> = dolgozni.		
lám!	<i>lan</i> , régebbi: <i>lám</i> = lám!		
láb	<i>la</i> , Hokkjenben: <i>las</i> = lassú lépésben menni.		
láng	<i>lang</i> = fényes, világos.		

Podhorszky könyvének eme kivonatos ismer-tetéséhez a kínai nyelven nem tudók felvilágosí-tására felemlítem, hogy a legtöbb nyelvten és így Podhorszky is, a kínai szavak latin átírásá-nál b, d, g, ds mássalhangzók helyett b, t, k, cs-t ír és a keményebb hangzókat aposztróffal jelzik, pl. p' t', stb. Ennek az oka abban rejlik, hogy a kínai ezen hangzókat tényleg keményebben ejti ki, mint az európai.

Az őskínaiak még a 4-ik évezredben K. e. keleti Turkesztánban élnek és onnét foglalják el fokozatosan mai hazájukat, mely alkalommal az őslakókkal, kiknek maradékai gyanánt a mai miavtészék, lavtészék, pusztik, stb. tekintendők, nyelvileg és fajilag is keveredtek.

Egyes tudósok szerint ezen őslakók is turá-niak voltak, de ha ettől el is tekintünk, a hódító kínaiakat ugyanazon joggal nevezhetjük turá-niaknak, mint ahogyan az angolokat a germánok közé sorolják.

A hódító kínaiakon (macsinók) kívül még több turáni vér ömlött e néptengerbe.

A hunok hosszú időn át (K. e. 207—K. e. 119-ig) uralkodtak Kína nagyobb részei felett.

A következő, nagyobb turáni áradat a kitá-jok (kitánok) hódítása alkalmából zúdul e te-rületre. (K. u. 900—1125.)

E turániaknak tulajdonítandó, hogy az oroszok még ma is kitáj-nak nevezik Kínát és az angolok is a Catay elnevezést használják.

Ezek után jönnek a Kín-nek (Mü-csuk K. u. 1125—1234.) és végül a mandsuk, akik azonban a kínai nyelvre néhány jövevény szó meghono-sításán kívül számottevő befolyást nem gyako-róltak.

A felsoroltak után a laikus előtt is világos, hogy a kínaiak a turáni fajhoz tartoznak és csak rajtunk múlik, hogy velük szemben is, a rokon-ság érzelmét ápoljuk, mert el fog jönni az az idő, amikor az itt befektetett fáradság meg-hozza gyümölcsét.

Glock Tivadar.

Ébresztő!

Irtá: Ifkovits Katalin.

Alszik a magyar. Átkos mély álma van.
Fölötte gúny-kacajban a világ
Egy önvétkétől megittasult nemzet
Bukása fölött ül véres orgiát.
Egy ezredévnék multja sír esengve,
De elnyomja hangját a tivornya zaj.
... Mivé lettél én büszke nemzetem, te
Hová sülyedtél, óh híres magyar?!

Azsia sötét álma borong lelkén,
Szíve a kelet titkával tele,
Hiába csobog lágy habja Tiszának
Hiába sír a Hortobágy széle, —
Mint tűzokádó, kitör az ősi ösztön,
Az eltemetett turáni indulat,
S mit ezredévnék munkája épített:
Lerontaná egy pillanat alatt.

Utolsó cseppjéig kiitta a bűnnek
Bódító borral teli serlegét,
A magyar Isten megsokalta végre
S reá emelte büntető kezét.
Ránk szabadítá ezredéves átkunk,
Hadd vesszen hát, ki pusztulni akart,
S ha nem volt elég a multnak bűnhődése,
Hadd ölje hát a magyar a magyart.

Szörnyű a bűn, de szörnyű a büntetése,
Mert porig sujtott a büntető kar,
S a porban önön véreben fetrengve:
A gúnykacaj közt alszik a magyar!
Hát megérdemli az a hitvány nemzet,
Aki fölött egész világ nevet,
S ki nem karddal adja véres feleletét,
Hát megérdemli a magyar nevet?

Mi vagy Te, magyar, hitvány gyenge báb tán,
Ki koldusként, alamizsnát eseng?
Tán elfeledted ősed becsületét,
Vagy fölötted még a bűnök álma leng?
Valamikor a büszke, szép magyarnak
Félvilág félte, csodálta nevét,
Ha felemelte rettenetes kardját
Tisztára mosni a becsületét.

Ébredj magyar! Már kongatják fölötted
Harangjait a szörnyű halálnak,
Ébredj magyar! Megásott sírodnál
Százfejú hydrák prédára várnak.
Ébredj magyar! Hát dobd le a fejedről
A felosztatás bús szemfödélét.
Ébredj magyar! Ragadd föl kardodat,
Hogy méltón viselhesd őseid nevét.

Százéltű pallos rengjen a kezeden,
Ugy harcolj most, amint még soha,
E küzdelem lesz bölcsőd, vagy koporsőd,

Most dől el élet, vagy halál sora.
Mutasd meg a nevető világnak,
Hogy fagyjon meg ajkán a gúnykacaj,
Ha egy akarat és egy szív e nemzet:
Száz halál fölött is: győz még a magyar!

Honszeretet fohász.

Magyarok Istene, ós Hadurunk!
Ne hagyj el népedet! — fohászokodunk.
Add, hogy hazánk minden területé
És rajta minden ajku gyermeke
Forradjon egybe mindörökké békeességben
A magyar: honszeretet izzó, szent tűzében.

Amen.

INNEN-ONNAN.

FELHÍVÁS. Hazafias tisztelettel kérjük mindazon előfizetőinket és tagjainkat, akiknek előfizetésük lejárt, hogy forduló postával azt kiadóhivatalunkhoz beküldeni szíveskedjenek. A nagymérvű nyomdai előállítási költségek napról-napra való fokozódása és a papír drágulása folytán csak úgy tudjuk lapunkat fentartani, ha tagjaink és előfizetőink, valamint a magyar hazafias közönség áldozatkészségével gyors támogatásunkra siet.

„Honszeretet“

szerkesztősége és kiadóhivatala.

EGYESÜLETI KÖZGYÜLÉS. A „Honszeretet“ (Magyarság egyesülése, egyesület évi rendes közgyűlését a megjelentek számára való tekintet nélkül is *augusztus hó 7-én, vasárnap 11 órai kezdettel* tartja meg a „Honszeretet Gazdasági Szövetkezet“-nek a IV. ker., Váci-utca 34. sz. alatti ház félemeletén lévő tanácstermében.

MIKOR A TORONYBAN DELET HARANGOZNAK, jusson eszébe minden magyarnak, aki már elfelejtette s tudja meg mind, aki még nem tudta, tudja meg a világon mindenki, aki a harangszót hallja, hogy a déli harangozást III. Calais pápa 1456. évi augusztus 10-én kelt bulájával az egész világ kereszténységének azért rendelte el, hogy az hirdesse időtlen-időig a dicsőséges magyar hadvezér: *Hunyady János* és a testében, lelkében magyarrá vált: *Kapisztrán János* vezetése alatt álló magyar kereszties hadsereg nándorfehérvári diadalát, a kereszténységnek és a Nyugatnak megmentését. Van-e ország, van-e nép, van-e ember, van-e cselekedet még a világon, amelynek szolgálatát, sikerét, ilyen évszázados, páratlanul magasztos, utólérhetetlen, fenséges mementoval jutalmazta az akkor hálás, hálaakötelezett, de — *feledékeny nagy világ?*

BÁNATOS DALOK. *Murgács Kálmán* hírneves zeneszerző dalaiból a legmélységesebb bánat és keserűség esendül fel, amely türelemre, kitartásra bízta, meg nem alkuvásra hevít, kitérésre sarkal. Az elrabolt területek magyarjainak lélegzetelállító, könnyfacsaróan szomorú sor-

sát hatalmas erővel zendíti dalokká úgy, hogy a fajmagyar férfi ősmagyar szívből fakadó nótái rithmusára az integrális Magyarország városai, hegyei és völgyei visszhangoznak. Eggyé olvad azokban az elhagyatottak keserve a sanylődők szomorúságával. Igazi, mélységes magyar zene, melynek szomorú, bús akkordjaiból és dallamaiból a sok fájdalom és nyomorúságon át csak annál erősebben csapdul fel a magyar reménykedés magasbatörő, le nem tiporható ereje. Az országszerte ismert és méltán kedvelt dalokat a legőszintebben ajánljuk nemcsak búsulva nótázó, harcra magyarájainknak, hanem különösen az ifjúságnak azért, hogy azokból magyar érzést, törhetetlen hitet, cselekvő akaratot és lebirhatatlan erőt merítsen. A dalok a zeneszerzőnél (Budapest, I., Bors-utca 16. szám alatt) rendelkezhetőek meg.

VANDORGYÜLÉS PÉCELEN. A „Honszeretet” (Magyarság egyesülése) egyesület július hó 3-án délután vidéki vándorgyűlést tartott Pécelen az ottani „Honszeretetcsoport” egyévi fennállását ünneplő, rendkívüli közgyűlés keretében. A rendkívül lelkes, nagysikerű s kulturáseményzámba menő ünnepélyt a református egyház nagytermében tartották meg. A közgyűlést a „Keresztény Ifjúsági Önképzőkör” ügyesen betanított és jól összeválogatott vegyes kara a „Hiszek egy . . .” éneklésével nyitotta meg és zárta be. A péceli csoport érthetően köztisztelőben élő, érdemes elnöke, *Jamriska Lajos* bevezetőül a „Honszeretet fohász”-t mondotta el és tartalmas, értékes, okos beszédben vázolta a csoport egyévi működését, sikereit, céljait és jövője terveit. *Ihkovits Katalin* átértéssel és érzésteljesen mondotta el *Végyári* „Mene, tekel . . .” című s az „Ébresztő” című saját költeményét. *Szilvássy Géza* egyetemi hallgató, a csoport agilis, lelkes, érdemes titkárja ügyesen, élvezetesen, kritikai bátorsággal és tisztánlátással festette jelentésében a helyi viszonyokat, a csoport keletkezését, működését, sikereit, jövő céljait és várható fejlődését. A termet színültig megtöltő, előkelő hallgatóság figyelmes érdeklődéssel hallgatta, élvezte s lelkesen ünnepelte az énekeseket és előadókat. Különös érdeklődést keltett a „Honszeretet” központi kiküldöttjeinek szereplése. Viharos éljenzést, meleg, bensőségteljes ünneplést váltott ki *Gaál Sándor* ezredesnek, a „Honszeretet” egyesület ügyvezető alelnökének „Hőseink emléke s a hősi ivadékok gondozása, felnevelése” címen tartott, nagyrészt, nemzeti célkitűzést képező, frappáns hatással előadott és rögtönözve is tökéletesen felépített, ritka szépségű és céltérő előadása. Hasonlóan nagy érdeklődéssel figyelték és ünneplésszámba menően honorálták *dr. Magyarádi Boross Lajos* egyesületi jogtanácsosnak „A honszeretet és a munkásság” című, különlegesen érdekes, eszmékben gazdag, nagy perspektívát mutató, régen nélkülözött, új barázdákat vágó, értékes felolvasását, melyet lapunkban is közölni fogunk. Gyűjtő hatású, magasra fokozott érdeklődést kiváltó, szokatlanul nagysikerű volt *Boross Sándornak*, a jelenkor egyik legkiválóbb költőjének szereplése, aki két költeményét szavalta el megrázó erővel, felemelő biztossággal és minden idegszálat megmozgató nagy hatással. Az előadások között a „Keresztény Ifjúsági Önképzőkör” vegyes kara énekelt magyar dalokat: pompás készültséggel, teljes sikerrel, általános tetszénnyilvánítások méltó kiérdemlése mellett és a „Honszeretetcsoport” női kara énekelt zongorakisérettel, virtuózus dirigálás mellett, remekül sikerült, igazán művészi nivójú előadásban, sikeresen válogatott, nagy fáradsággal, de lelkesen és igen jól begyakorolt, kedves énekszámokat. A kulturakedvelő, hazafias, lelkes, hálás közönség a legszebb emlékekkel hagyta el a „Honszeretet”-nek nemeszűsű, lelkes fajmagyarok, úrnők és úrlányok apostoli törekvéseivel megszentelt és fáradságtalan működésével oltárossá

képzett templomát. A központi kiküldöttek szép nap örvendetes emlékeivel tértek vissza, hogy dicsérő jelentést adjanak küldöiknek a péceli csoportról és hogy dicséretes tapasztalataikat buzditásul tudassák a többi, sok-sok, szintén rendkívüli sikerekkel működő csoporttal. A „Honszeretet gazdasági szövetkezet”-et az ünnepélyen *Varga János* ügyvezető igazgató képviselte.

PALYAZAT „KAPISZTRÁN-DISTICHON”-ra. A hősök kultuszának országos bizottsága pályázatot hirdet olyan distichonra, amely *Hunyadi János* és *Kapisztrán János* hősi küzdelmét dicsőíti a mai helyzetre való vonatkoztatással.

A pályázatokat a szerző nevét rejtő jelíges levél kíséretében folyó év augusztus hó 30-ig kell a „Honszeretet” egyesület központi irodájába Deák-tér 3. szám, félemelet beküldeni.

A pályadíjnyertes három distichont a folyó év október 23-án leleplezendő Kapisztrán-szobor talapzatára fogják bevésetni.

Pályadíjak: I. díj: 3000 K, II. díj: 2000 K, III. díj: 1000 K.

Kedvezményes bevásárló helyek a „Honszeretet” tagjai részére:

- Hedor András* vaskeresk. I., Márvány-u. 27.
Tóth Lajos divatkeresk. I., Krisztina-körút 34.
Kopfmann János cukorkauzl. és gyár I., Krisztina-körút 91.
Lányi-drogéria IV., Ferenciek-tere 1.
Dvoratsek Gusztáv üveg-, porc- és köedényáru rakt. IV., Ferenciek-tere 3.
Konta testvérek játékarukeresk. IV., Kecskeméti-u. 2.
Láng M. porcellán- és üvegkeresk. IV., Koronaherceg-u. 7.
Marton Alajos díszműkeresk. IV., Váci-u. 12.
Sperai János cipész IV., Kossuth Lajos-u. 3.
Zárlích Antal kárp. és lakber. IV., Egyetem-u. 2.
Fülöp S. férfiszabó IV., Veres Pálné-u. 7.
Kéry András cipésm. V., Alkotmány-u. 12.
Rózsa polg. és egyenr. szabó V., Alkotmány-u. 12.
Diósy János vaskeresk. VII., Rákóczi-út 24.
Verő Gyula úri és női divatkeresk. VII., Rákóczi-út 58.
Ráday János úri és női divatárker. VII., Rákóczi-út 61.
Bodvár Endre cipésm. VIII., Baross-u. 98.
Koszó József úri-, női- és gyermekcipésm. VIII., Baross-utca 103.
Horváth Bálint úriszabó-üzl. VIII., József-u. 7.
Luka László rövidáru, férfi és női divatáru keresk. IX., Üllői-út 3.
Mayer János cipőkeresk. IX., Üllői-út 73.
Lenkey és Kärtsch illatszert. IX., Üllői-út 121.
Varga Pál szabó IX., Ráday-u. 14.
Szabó János cipész IX., Ráday-u. 59.

(Folytatjuk.)

A „Honszeretet” tagjainak kedvezményes bevásárlási helyeit kirakat-táblák jelzik.

P. ZADRAVECZ ISVTÁN

„KAPISZTRÁN” c. színdarabja Budapest, IV., Deák-tér 3. sz. alatt a „Honszeretet” egyesületben kapható. ÁRA 30 korona.